

శ్రీః
హారావళి
సటీకము
సంస్కృతాంధ్ర నిఘంటువు

శ్రీపురుషోత్తమదేవప్రణీతమ్

ప్రకాశికా
రావి కృష్ణకుమారి

404, జంజనం కాంప్లెక్స్, చీరాల - 523 155.

II

శ్రీః

శ్రీపురుషోత్తమదేవప్రణీతమ్

హారావళి

సతీకము

సంస్కృతాంధ్ర నిఘంటువు

ప్రతులు : 500

ప్రథమ ముద్రణ : 24.05.2017, **Saffire Wedding Anniversary of
RaMoRa and Krishna Kumari.**

పుటలు : 4+76 = 80

వెల రూ. : 60/-

© **RAVI MOHAN RAO**, M.Sc., M.A. (Sanskrit)

404, Janjanam Complex,

Opp. I-Town Police Station,

CHIRALA - 523 157. Cell : 94401 15411

D.T.P.:

P. PARVATHI

Cell : 7416586775.

Printed at :

KARSHAK ART PRINTERS

Hyderabad.

పీఠిక

త్రికాండశేషగ్రంథకర్తయగు పురుషోత్తమదేవుడే హారావళిని రచించియుండునని యాధునికపరిశోధకులతలంపు, అందులకుఁ దగినటుల హారావళిలో నీగ్రంథము పురుషోత్తమదేవుడే రచించినటులఁ గలదు. ఈకవి క్రీ॥శ॥ 1462-1490 వఱకు ఆంధ్రమండలములఁ బాలించిన యుత్కళదేశప్రభువు. ఈతనిగూర్చినవివరములు త్రికాండశేషమునఁ గాంచనగును. ప్రత్యంతరసహాయమున నీనిఘంటువున కర్థములు వ్రాయుటలో నాగరిలిపిప్రతి పుట్నోటులోని యర్థములు కొంతవఱకు మా కుపకరించినవి. అందును గొన్ని దుష్టములుగా నుంటచే నితరనిఘంటువులతోఁదృఢులుచేఁ బూర్తిచేసినారము. వ్యాఖ్యారచనమున మాకుఁగల్గినకష్టనిష్ఠురముల త్రికాండశేషములోఁ జెప్పుకొని యున్నారముగాన నిటఁ బ్రత్యేకించి తెలుపమైతిమి.

నందిగామ,
1-5-28.

ఇట్లు సుధీవిధేయులు,
పైడిమఱ్ఱి మృత్యుంజయ శాస్త్రి,
శేషాద్రి రమణ కవులు.

నాడు 1928, 1931, 1951వ
 సంవత్సరము లలో వావిళ్ళ సంస్థ వారిచే
 ముద్రింపబడి, నేడు అలభ్య మగుటచే
 పునర్వికాసము నొందుచున్న 'హారావళి' యను
 సంస్కృత నిఘంటువును సంస్కృత భాషాభిమానులు
 ఆదరింతురని తలంతును...

పూర్వ ముద్రితప్రతి నందించి సహకరించిన
 డా॥ వుయ్యూరు వారికి, పూవు చూచుటయందు
 సహకరించిన శ్రీ వెల్లంపల్లి దాశరథి గారికి
 నమస్సులు.

- రామోరా, సంపాదకుడు.

శ్రీః
హారావళి
సతీక

శ్లో॥ భుజగపతినిముక్తస్వచ్ఛనిర్మోకవల్లీ
విలసితమనుకుర్వన్ యస్య గంగాప్రవాహః ।
శిరసి సరసభాస్వన్మాలతీదామలక్ష్యం
లయయతి హిమగౌరః సోఽస్తు సాధ్యసిద్ధ్యై ॥

1

తా॥ ఎవని శిరమునందుఁ దెల్లనిపాము కుటుసమువలెఁ దేజరిల్లు గంగాప్రవాహము, చక్కని మాలతీపుష్పమాలికతీరునఁ బ్రకాశించుచున్నదో, అట్టి మంచువలెఁ దెల్లనైనమూర్తి (శివుఁడు) మనకార్యములను సిద్ధింపఁ జేయునుగాక.

శ్లో॥ కల్పావసానసమయే స్థితయే కవీనాం
దేహాంతరం కిమపి యా సృజతి ప్రసన్నా ।
యస్యాః ప్రసాదపరమాణురపి ప్రతిష్ఠా
మభ్యేతి కామపి నమామి సరస్వతీం తామ్ ॥

2

తా॥ ఎవతె ప్రసన్నురాలై కల్పావసానమున స్థిరముగానుంటకై కవులకనిర్వాచ్యమగు దేహాంతరము సృజించునో ఎవతె యనుగ్రహలేశమైనను ప్రతిష్ఠ సమకూర్చునో యాసరస్వతీదేవిని గూర్చి నమస్కరించుచున్నాను.

శ్లో॥ నిర్మత్సరాః సుకృతినః ఖలు యే వివిచ్య
కర్ణే గుణస్య కణమవ్యవతంసయంతి ।
యేషాం మనో న రమతే పరదోషవాదే
తే కేచిదేవ విరళా భువి సంచరంతి ॥

3

తా॥ ఎవరు విచారించి చెవియందు గుణలేశమును అవతంసముగా గ్రహించుచున్నారో పరుల దోషముల విచారించుటలో నెవరి హృదయము ఆనందింపదో అట్టి మాత్సర్యరహితులు సుకృతాత్ములనగువారు భూమియందుఁ గొందఱు మాత్రమే విరళముగా నున్నారు.

శ్లో॥ ముక్తామయాతిమధురామస్మణావదాత
చ్చాయాధిరాగతరలామలసద్గుణశ్రీః ।

సాధ్వీ సతాం సతాం భజతు కంఠమసౌ ప్రియేవ
హారావళీ విరచితా పురుషోత్తమేన ॥

4

తా॥ పురుషోత్తమకవిచే రచింపఁబడిన ముక్తామయయు, అతిమధురయు, స్నిగ్ధరూపయు, స్వచ్ఛవర్ణయు, అధికరాగతరలయు, నిర్మలగుణశ్రీకలితయు నగు హారావళియను గ్రంథము పతివ్రతయగు ప్రియురాలివలె పండితులకంఠము నాశ్రయించుగాక.

శ్లో॥ కిన్నైవ సంతి సుధియామభిధానకోశాః
కింతు ప్రసిద్ధవిషయవ్యవహారభాజః ।
గోష్ఠీషు వాదపరమోహఫలాసు కేషాం
హారావళీ న విదధాతి విదగ్ధిమానమ్ ॥

5

తా॥ ప్రసిద్ధవిషయములందు వ్యవహరింపఁదగినవియగు అభిధాన నిఘంటువులు పండితులకు లేవా? వాదములలో నుత్కృష్టమగు మోహఫలము లొసంగు సభలలో హారావళినిఘంటువు ఎవరికి నేర్పరితనమును సమకూర్చదు?

శ్లో॥ ఏకం తమేవ గణయంతి పరం విదగ్ధా
వాచాం విదగ్ధిమ నిమజ్జతి యస్య లోకః ।
గోష్ఠీషు యః పరమశాబ్దికదుర్గమాసు
దుర్బోధశబ్దగతసంశయముచ్చినత్తి ॥

6

తా॥ ఎవని వాగ్వైదగ్ధ్యమునందు లోకము మునింగియున్నదో సభలలో వ్యాకరణజ్ఞులకుఁ దెలియరానివగు శబ్దగతములగు సంశయములను ఎవఁడు నశింపఁ జేయునో ముఖ్యుడగునాతనినే పండితులు గణించుచున్నారు.

శ్లో॥ అవ్యాధశబ్దతః శ్లోకైరర్థైరాతలినాత్తతః ।
శబ్దాః పాదైర్విబోధవ్యాః ప్రాగనేకార్థతస్తతః ॥

7

తా॥ హారావళి నిఘంటువులో రానున్న వ్యాధశబ్దముగల శ్లోకమువఱకు ఒక్కొక్క శ్లోకముగను, అట్లే తలినశబ్దము వచ్చువఱకు అర్థశ్లోకముగను, ఆవల పాదశ్లోకముగను పదవిభాగము చేసికొని పర్యాయపదములు గ్రహింపవలెను. అంతకుమున్ను అర్థాంతరములచేఁ బద విధానము గ్రహింపఁ దగినది.

విషమనయనశంకూ చంద్రమాశీర్భగాలీ వృషభగతి గణేశారేరిహాణోవృషాంకః ।
త్రిపురదహనశూలి స్థాణుఖట్వాంగి హిండిప్రియతమ శితికంఠా భర్త్యకల్మాషకంఠౌ॥8

విషమనయనః 1, శంకుః 2, చంద్రమాళిః 3, భగాలీ (న్) 4, వృషభగతిః 5, గణేశః 6, రేరిహాణః 7, వృషాంకః 8, త్రిపురదహనః 9, శూలీ(న్) 10, స్థాణుః 11, ఖట్వాంగీ(న్) 12, హిండిప్రియతమః 13, శితికంఠః 14, భర్త్యః 15, కల్మాషకంఠః (పు) 16, ఇవి శివుని పేరులు.

శతధామా చతుష్పాణిః పృశ్నిగర్భో గదాగ్రజః॥

గదీ కౌస్తుభవక్షాశ్చ పాంచజన్యధరోఽచ్యుతః॥

9

శతధామా(న్) 1, చతుష్పాణిః 2, పృశ్నిగర్భః 3, గదాగ్రజః 4, గదీ(న్) 5, కౌస్తుభవక్షాః (న్) 6, పాంచజన్యధరః 7, అచ్యుతః (పు) 8, విష్ణుమూర్తి పేరులు.

వైనతేయః పక్షిసింహః శాల్మలీ హరివాహనః ।

అమృతాహరణస్త్రోన్మీనాగాశనఖగేశ్వరో ॥

10

వైనతేయః 1, పక్షిసింహః 2, శాల్మలీ (న్) 3, హరివాహనః 4, అమృతాహరణః 5, త్రాస్త్రిః 6, నాగాశనః 7, ఖగేశ్వరః (పు) 8, గరుత్మంతుని పేర్లు.

ఖగపతంగవియన్మణిభానవో హరిభగేననిదాఘకరాద్రయః ।

కిరణమాలివిరోచనహేలయో దినమణిస్తరణిశ్చ దినప్రణీః ॥

11

ఖగః 1, పతంగః 2, వియన్మణిః 3, భానుః 4, హరిః 5, భగః 6, ఇనః 7, నిదాఘకరః 8, అద్రిః 9, కిరణమాలీ(న్) 10, విరోచనః 11, హేలిః 12, దినమణిః 13, తరణిః 14, దినప్రణీః ఈ, పు. 15 సూర్యుని పేరులు.

శ్రుతశ్రవోఽనుజః క్రోడోమందశ్చాయాసుతశ్చనిః ।

సప్తార్చిర్నీలవసనః పాతంగిః క్రూరలోచనః ॥

12

శ్రుతశ్రవోఽనుజః 1, క్రోడః 2, మందః 3, ఛాయాసుతః 4, శనిః 5, సప్తార్చిః (న్) 6, నీలవసనః 7, పాతంగిః 8, క్రూరలోచనః 9, ఇవి శని పేరులు.

దాక్షాయణీపతి వలక్షగుపక్షజన్మ తుంగీశ రాత్రిమణి దర్భవిపత్నుధాంగాః ।

రాజా సముద్రనవనీతతమోసుదౌ మాగ్గౌరిందురేణతిలకో హరిరోహిణీశౌ॥13

దాక్షాయణీపతి: 1, వలక్షగు: 2, పక్షజన్మా(న్) 3, తుంగీశ: 4, రాత్రిమణి: 5, దర్శవిపత్ (ద్) 6, సుధాంగ: 7, రాజా (న్) 8, సముద్రనవనీత: 9, తమోసుత్ (ద్) 10, మా: (న్) 11, గ్లో: (ఔ) 12, ఇందు: 13, ఏణతిలక: 14, హరి: 15, రోహిణీశ: పు. 16 ఇవి చంద్రుని పేరులు.

మహామృగ:పుష్కరదీర్ఘమారుతౌ విలోమజిహ్వ జలకాంక్షిసింధురౌ |
ద్విపాయీ శూర్ప శ్రుతికుంభిసామజా మహామద: పేచకిపద్మిపీలవ: || 14

మహామృగ: 1, పుష్కర: 2, దీర్ఘమారుత: 3, విలోమజిహ్వ: 4, జలకాంక్షి(న్) 5, సింధుర: 6, ద్విపాయీ (న్) 7, శూర్పశ్రుతి: 8, కుంభి: 9, సామజ: 10, మహామద: 11, పేచకి: 12, పద్మి(న్) 13, పీలు: (పు) 14, ఇవి యేనుచగు పేరులు.

దర్శికరో విషధరో శ్వసనాశనో హిశ్చక్రీ ఫణాభరవిషాయుధదీర్ఘపుష్టా: |
కుంభీనసద్విరసనౌ సమకోలదంష్ట్రీ గోకర్ణకుందలి లతారసనావిషాస్య: || 15

దర్శికర: 1, విషధర: 2, శ్వసనాశన: 3, అహి: 4, చక్రీ (న్) 5, ఫణాభర: 6, విషాయుధ: 7, దీర్ఘపుష్ట: 8, కుంభీనస: 9, ద్విరసన: 10, సమకోల: 11, దంష్ట్రీ (న్) 12, గోకర్ణ: 13, కుందలీ (న్) 14, లతారసన: 15, విషాస్య: (పు) 16 ఇవి సర్పముల పేరులు.

మయస్యోపకృతం పూర్వమయం చోపకరిష్యతి |
ఇతి య: క్రియతే సంధి: ప్రతీహారస్య ఉచ్యతే || 16

పూర్వమ్ = పూర్వము, అస్య = వీనికి, మయా = నాచేత, ఉపకృతమ్ = ఉపకారము చేయబడినది, అయం చ ఉపకరిష్యతి = ఇతడును ఉపకరింపగలడు, ఇతి = ఇట్లని, య: సంధి: క్రియతే = ఏసంధి చేయబడునో, స: = అది, ప్రతీహార: (పు) = ప్రతీహారము, ఉచ్యతే = అనబడుచున్నది.

శేషమక్షరమాదాయప్రతిశ్లోకం క్రమేణయత్ |
అన్యోన్యం పఠ్యతే శ్లోక: ప్రతిమాలేతి సా మతా || 17

ప్రతిమాలా(సీ) శేషమక్షరమాదాయ = చివరవర్ణము దీసికొని, క్రమేణ ప్రతిశ్లోకమ్ = వరుసగా ప్రతిశ్లోకమందు, అన్యోన్యమ్ = పరస్పరము, యత్ శ్లోక: పఠ్యతే = ఏ శ్లోకము చదువబడునో, సా = అది, ప్రతిమాలేతి మతా = ప్రతిమాల యనఁ బడును.

సభశ్చరో వాయుదారువనదో గగనధ్వజః ।

వ్యోమధూమోజలమసిః ఖతమాల పయోధరః ॥

18

సభశ్చరః 1, వాయుదారః 2, వనదః 3, గగనధ్వజః 4, వ్యోమధూమః 5, జలమసిః 6, ఖతమాలః 7, పయోధరః 8, మేఘమునకుఁ బేరులు.

హర్షాదుత్సవకాలే యదలంకారాంబరాదికమ్ ।

ఆకృష్య గృహ్యతే పూర్ణపాత్రం పూర్ణానకం చ తత్ ॥

19

పూర్ణపాత్రం 1, పూర్ణానకం (న) 2, ఉత్సవకాలే = ఉత్సవతరుణమునందు, యత్ అలంకారాంబరాదికం = ఏయలంకార వస్త్రాదికము, హర్షాత్ = సంతోషమువల్ల, ఆకృష్య = లాగి, గృహ్యతే = గ్రహింపబడునో, తత్ = అది,

సురతే కర్ణదేశేషు యచ్చ దేశీయభాషయా ।

దంపత్యోర్జల్పితం మందం మన్మనం తద్విదుర్బుధాః ॥ 20

మన్మనం (న) సురతే = రతికాలమునందు, కర్ణదేశేషు = చెవులలో, దేశీయభాషయా = దేశభాషచే, దంపత్యోః మందం యత్ జల్పితమ్ = దంపతులయొక్క మెల్లని ప్రసంగము ఏదో, తత్ = అది, “మన్మనం” అని, బుధాః = విద్వాంసులు, విదుః = తెలిసికొనుచున్నారు.

యద్దీయతే తు దేవేభ్యో మనో రాజ్యస్య సిద్ధయే ।

ఉపయాచితకం దివ్యదోహదం తద్విదుర్బుధాః॥

21

ఉపయాచితకం 1, దివ్యదోహదం(న) 2, మనోరాజ్యస్య = కోరికయొక్క సిద్ధయే = సిద్ధికొఱకు, దేవేభ్యః = దేవతల కొఱకు, యత్ దీయతే = ఏది ఈయఁబడునో, తత్ = అది, ‘ఉపయాచితకం దివ్యదోహదము’ అని, బుధాః విదుః = పండితులు తెలిసికొనుచున్నారు.

నక్తం నిర్గత్య యత్కించిచ్ఛుభాశ్శుభకరం వచః ।

శ్రూయతే తద్విదుర్ధీరా దైవప్రశ్నముపశ్రుతిమ్॥

22

దైవప్రశ్నం 1, ఉపశ్రుతిం 2, (న) నక్తమ్ = రాత్రి, నిర్గత్య = బయలుదేరి, యత్కించిత్ శుభాశుభవచః = శుభము అశుభముగు ఏకొద్దిమాటయేని, శ్రూయతే = వినఁబడునో, తత్ = అది, ధీరాః = పండితులు, “దైవప్రశ్నం ఉపశ్రుతిం” అని, విదుః = తెలిసికొనుచున్నారు.

వృద్ధసూత్రకమిత్యాహరింద్రతూలం మనీషిణః ।

గ్రీష్మహాసం వంశకఫం వాతతూలం మరుద్ధ్వజః ॥

23

వృద్ధసూత్రకం 1, ఇంద్రతూలం 2, గ్రీష్మహాసం 3, వంశకఫం 4, వాతతూలం 5, మరుద్ధ్వజః 6, ఇతి = అని, మనీషిణః = విద్వాంసులు, వృద్ధసూత్రకం = గాలిపటము దారమును, అహూః = పలుకుచున్నారు.

దశేంధనో గృహమణిః స్నేహాశః కజ్జలధ్వజః।

జటాజ్వాలో దశాకర్ణీ కథితో బహుదృశ్వభిః ॥

24

దశేంధనః 1, గృహమణిః 2, స్నేహాశః 3, కజ్జలధ్వజః 4, జటాజ్వాలః 5, దశాకర్ణీ (న) 6, ఇవి, బహుదృశ్వభిః = పండితులచేత (దీప ఇతి = దీపమని) కథితః = చెప్పబడుచున్నది.

గోమయచ్చత్రికామాహుర్దిలీరం చ శిలీంధ్రకం ।

ఉర్వ్యంగం చ వశారోహం గోలాసమపరే విదుః ॥

25

గోమయచ్చత్రికా 1, దిలీరం 2, శిలీంధ్రకం (న) 3, ఇవి గోమయచ్చత్రికాం = పుట్టకొక్కని, అహూః = చెప్పుచున్నారు.

ఉర్వ్యంగం 1, వశారోహం 2, (న) గోలాసం 3, (న) ఇవి, అపరే = ఇతరులు, పుట్టకొక్కు అని విదుః = తెలిసికొనుచున్నారు.

హిమవాన్ హేమకూటశ్చ నిషధో మేరురేవ చ ।

చైత్రః కర్ణి చ శృంగీ చ సప్తైతే వర్షపర్వతాః॥

26

హిమవాన్ (త్) 1, హేమకూటః 2, నిషధః 3, మేరుః 4, చైత్రః 5, కర్ణి (న్) 6, శృంగీ (న్) (పు) 7, ఏతే సప్త = ఈ యేడును, వర్ష పర్వతాః = వర్షపర్వతముల పేరులు.

ఇతి శ్లోకావధిః ।

వ్యాధో మృగవధాజీవః నిషాదః పుల్కాసః ప్లవః ।

వాలవాయజమిచ్ఛంతి వైదూర్యమణిముత్తమాః ॥

27

వ్యాధః 1, మృగవధాజీవః 2, నిషాదః 3, పుల్కాసః 4, బోయవాని పేరులు. వాలవాయజః 1, వైదూర్యమణిః పు. 2, వైదూర్యమణిం = వైదూర్యమణిని, వాలవాయజమ్ = వాలవాయజమని, ఉత్తమాః = ఉత్తములు, ఇచ్ఛంతి = తలంచుచున్నారు.

కాలగ్రంథిః సమాః సంవన్మాసమానో యుగాంసకః ।

మాసో వర్షాంశకః శ్రామో వర్షాంగస్యాదహర్షణః ॥

28

కాలగ్రంథిః 1, సమాః (సి, బ) 2, సంవత్ (త్) 3, మాసమానః 4, యుగాంసకః 5, ఇవి సంవత్సరము పేరులు. మాసః 1, వర్షాంశకః 2, శ్రామః 3, వర్షాంగః 4, అహర్షణః 5, ఇవి అహర్షణః = దినసమూహము, స్యాత్ = అగును. (నెల యని అర్థము.)

మదయోగవిధానం తు వ్యస్తారం కరిణా విదుః ।

వృష్టవంశస్య యన్మాంసం తన్మనం తత్ప్రచక్షతే ॥

29

వ్యస్తారః (పు) 1, కరిణామ్ = ఏనుగుల యొక్క, మదయోగవిధానమ్ = మదము కలిగించురీతి అని, విదుః = తెలిసికొనుచున్నారు. తన్మనః, (పు) వృష్టవంశస్య = ఏనుగు వెన్నెముకయొక్క, మాంసం యత్ = ఏదియో అది, ప్రచక్షతే = చెప్పించుచున్నది.

కర్ణవేధనికా ప్రోక్తా నాలికేతి విషాణినాం ।

ప్రవేష్టమంతః స్వేదానాం దంతమాంసం విదుర్బుధాః ॥

30

నాలికా (సీ) 1, విషాణినాం = ఏనుగుల, కర్ణవేధనికా = చెవులు కుట్టు సూది, ప్రోక్తా = చెప్పబడినది. ప్రవేష్టం 1, అంతఃస్వేదానాం = లోపల చెమటగల యేనుగులయొక్క, దంతమాంసం = దంతమాంసము అని, బుధాః విదుః = పండితులు తెలిసికొనుచున్నారు.

కుమారభృత్యా గర్భిణ్యాః పరిచర్యాభిధీయతే ।

నవోధావస్త్రమానందపటమిచ్ఛంతి సూరయః ॥

31

కుమారభృత్యా (సీ) ఇది గర్భిణ్యాః పరిచర్యా = గర్భవతికూడిగమని, అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నది. నవోధావస్త్రం 1, ఆనందపటః 2, ఇవి సూరయః = పండితులు, నవోధావస్త్రం = మధుపర్కమని, ఇచ్ఛంతి = తలంచుచున్నారు.

కర్ణీసుతో మూలదేవో మూలభద్రః కులాంకురః ।

జ్యేష్ఠామూలీయమిచ్ఛంతి మాసమాషాధపూర్వజమ్ ॥

32

కర్ణీసుతః 1, మూలదేవః 2, మూలభద్రః 3, కులాంకురః 4 గ్రామదేవత పేరులు.

అషాఢపూర్వజుః (పు) 1, జ్యేష్ఠామూలీయః 2, జ్యేష్ఠ మాసమని; ఇచ్ఛంతి = తలంచుచున్నారు.

నిత్యకర్మసమాచారనిష్ఠురత్వే కదుంకతా ।

వీణానుబంధో ధీమద్భిరుపనాహో² భిధీయతే ॥

33

కదుంకతా (సీ) 1, నిత్యకర్మసమాచారనిష్ఠురత్వే = నిత్యకర్మముల బాగుగా చేయుటయందలికష్టమునందు వర్తించును. వీణానుబంధః 1, ఉపనాహః 2, ఇవి ధీమద్భిః = పండితులచే, వీణానుబంధః = వీణతంత్రులుండుతావని, అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నవి.

స్యాత్పాకా కుంతలికా దధ్యా-దిచ్ఛేదనీ తు యా ।

వైశాఖోదధిచారస్యాత్తక్రాటః కరధర్షణః ॥

34

పాలికా 1, కుంతలికా 2, ఇవి దధ్యాదిచ్ఛేదనీ = కవ్వము గుత్తి, స్యాత్ = అగును. వైశాఖః 1, దధిచారః 2, తక్రాటః 3, కరధర్షణః 4 ఇవి కవ్వపుకట్ట పేరులు.

స్యాదాషాఢభవో భౌమో నవార్చిర్గగనోత్సుకః ।

పంచార్చిశ్చ శ్రవిష్ఠాజో జ్ఞ ఏకాంగః ప్రహర్షణః ।

35

అషాఢభవః 1, భౌమః 2, నవార్చి (స్) 3, గగనోత్సుకః 4, (రూ.గగనోల్ముకః) ఇవి అంగారకుని పేరులు. పంచార్చిః 1, శ్రవిష్ఠాజః 2, జ్ఞః 3, ఏకాంగః 4, ప్రహర్షణః 5 ఇవి బుధుని పేరులు.

దీదివిర్వాదశార్చిః స్వాజ్ఞేవప్రాక్ ఫల్గునీభవః ।

కావ్యో దైత్యపురోధా స్వాత్ షోడశార్చిర్మఘాభవః ॥

36

దీదివిః 1, ద్వాదశార్చిః (స్) 2, జీవః 3, ప్రాక్ ఫల్గునీభవః 5 ఇవి బృహస్పతి పేరులు. కావ్యః 1, దైత్యపురోధాః (స్) 2, షోడశార్చి (స్) 3, మఘాభవః 4 ఇవి శుక్రుని పేరులు.

ఉపప్లవో కచః కేతురాశ్లేషాభవ ఆహికః ।

జ్యోతిరథో గ్రహధారో ద్రువ ఉత్తానపాదజః ॥

37

ఉపప్లవః 1, కచః 2, కేతుః 3, అశ్లేషాభవః 4, ఆహికః 5 ఇవి కేతువుపేర్లు. జ్యోతిరథః 1, గ్రహధారః 2, ద్రువః 3, ఉత్తానపాదజః 4 ఇవి ద్రువుని పేరులు.

స్వర్భానుం గ్రహకల్లోలం విదురభ్రపిశాచకమ్ ।
వనీపకో యాచనకో వసుకీటో ముఖంపచః ॥

38

స్వర్భానుః 1, గ్రహకల్లోలః 2, అభ్రపిశాచకః 3 ఇవి, అభ్రపిశాచకమ్ = రాహువని, విదుః = తెలిసికొనుచున్నారు. వనీపకః 1, యాచనకః 2, వసుకీటః 3, ముఖంపచః 4, యాచకుని పేరులు.

జాయమానవిషాణాగ్రే కటాహో మహిషీశిశౌ ।
ఛేదో హస్తేన సస్యానాం కటభంగ ఉదాహృతః ॥

39

కటాహః (పు) 1, జాయమాన = పుట్టుచున్న, విషాణాగ్రే = కొమ్ములచివరగల, మహిషీశిశౌ = గేదె దూడపేరు. కటభంగః (పు) 1, హస్తేన = చేతితో, సస్యానామ్ = పైరులయొక్క, ఛేదః = కోయుటగా, ఉదాహృతః = ఉదహరింపబడుచున్నది.

జలత్రా జంగమకుటీ కావారీ మూర్ధకర్పరీ ।
ఉష్ణవారణముత్కూటశ్చక్రాంగం చ పుటోటజమ్ ॥

40

జలత్రా 1, జంగమకుటీ 2, కావారీ 3, మూర్ధకర్పరీ 4 ఇవి వానలోనుపయోగించు గూడ పేరులు. ఉష్ణవారణం 1, ఉత్కూటః 2, చక్రాంగం 3, పుటోటజం 4 గొడుగు పేరులు.

మునీనాం చచితాకుట్యాం పర్ణోటజసహోటజౌ ।
కారోత్తరశ్చవీనాహీ ప్రహిరంధూర్జలాంబికా ॥

41

పర్ణోటజః 1, సహోటజః 2, మునీనాం చితాకుట్యామ్ = మునులచేత గట్టపడిన గుడిసె పేరు. కారోత్తరః 1, చవీనాహీ 2, ప్రహిరంధూః 3, జలాంబికా 4 బావి పేరులు.

జలకూపీ జలాష్ఠీలీ తలకం పుష్కరిణ్యపి ।
ఆసన్నాస్తమయః కశ్చిదుపధూపిత ఇవ్యతే ॥

42

జలకూపీ 1, జలాష్ఠీలీ 2, తలకం 3, పుష్కరిణి 4 ఇవి కోనేరు పేరులు. ఉపధూపితః (పు) 1, కశ్చిత్ ఆసన్నా స్తమయః = చావునమీపించినవాడు, అని ఇవ్యతే = తలంపబడుచున్నది.

తతఃక్షణాదిత్యముక్తాం తు వదంత్యంగారిణీం దిశమ్ ।
అగారితం పలాశానాం కలికానిర్గమో భవేత్ ॥

43

అంగారిణీ (సీ) 1, తతణాదిత్యముక్తాం దిశమ్ = అప్పుడే సూర్యుడు అస్తమించిన దిక్కును, “అంగారిణీం” అని, వదంతి = చెప్పుచున్నారు. అగారితం (న) 1, పలాశానామ్ = మోదుగుచెట్టుల, కలికానిర్గమః = మొగ్గలపుట్టుకపేరు, భవేత్ = అగును.

గాంధారం రక్తచూర్ణం తు సిందూరం రక్తవాలుకమ్ ।

కృశ్మత్యా విభవాన్వేషీ పార్శ్వకః సంధిజీవకః ॥ 44

గాంధారం (న) 1, రక్తచూర్ణం 2, సిందూరం 3, రక్తవాలుకం 4, సిందూరము పేరు. పార్శ్వకః 1, సంధిజీవకః 2, (కుశ్మత్యావిభవాన్వేషీ) స్వాత్, (యా రెండున్ను పిశునుడగును) (యా 2న్ను కుశ్మత్యా-విభవాన్వేషీ సూచకునికి పేర్లు.)

అథశ్చరో భవేచ్ఛరః కుసుమాలః కుజంభలః ।

ప్రోక్తః కరికుసుంభస్తునాగకేసరచూర్ణకే ॥ 45

అథశ్చరః 1, చౌరః 2, కుసుమాలః 3, కుజంభలః 4, ఇవి చౌరః = పగటిదొంగ, భవేత్ = అగును. కరికుసుంభః 1, నాగకేసరచూర్ణకః 2 ఇవి నాగకేసర-చూర్ణకే = నాగకేసరచూర్ణమందు, ప్రోక్తః = చెప్పబడెను.

బర్బరం బర్బరీకం చ బర్బరీత్యపి చేష్యతే ।

అభావాస్త్రీపరిత్యాగస్తురగబ్రహ్మచర్యకమ్ ॥ 46

బర్బరం (న) 1, బర్బరీకం 2, బర్బరీ (ఈ సీ) 3, ఇవి బర్బరీతి = హింగులమను పర్వత ధాతువుగా, ఇష్యతే = తలంపబడుచున్నది. తురగబ్రహ్మచర్యకం (న) 1, అభావాత్ = లేకపోవుటవల్ల, స్త్రీపరిత్యాగః = ఆడుదానిని వదులుటపేరు.

యమినాం యద్రతం గోష్ఠం తత్ఖంజనతరం విదుః ।

స్వాదాచామనకః ప్రోంఠః కటకోలః పతద్రహః ॥ 47

ఖంజనతరం (న) 1, యమినామ్ = సన్యాసులయొక్క, గోష్ఠం = రహస్యమగు, యత్పరతమ్ = ఏసంభోగము గలదో, తత్ = అది ఖంజనతరమని, విదుః = తెలిసికొనుచున్నారు. ఆచామనకః 1, ప్రోంఠః 2, కటకోలః 3, పతద్రహః 4 ఇవి తమ్మపడిగ పేరులు.

మేలా మందా మసిమణిర్మసిధానీ మసిప్రసూః ।

వాలోపరీతం తు విదుః పంచావటమురస్కటమ్ ॥ 48

మేలా 1, మందాః 2, మసిమణిః 3, మసిధానీ (ఈ, సీ) 4, మసిప్రసూః 5
సిరాబుడ్డి పేరులు. వాలోపరీతం (న) 1, పంచావటం 2, ఉరస్కటం 3 ఇవి
బాలురు కట్టుకొను బట్టకు పేరులు.

నారీణాం మండలీన్యత్యం బుధా హల్లీషకం విదుః ।

మారీచో యాజకగజో రాజహస్తీ మదోత్కటః ॥ 49

హల్లీషకం (న) 1, నారీణామ్ = స్త్రీలయొక్క, మండలీ-న్యత్యం =
వలయాకారన్యత్యముగా, విదుః = తెలిసికొను చున్నారు. మారీచః 1, యాజకగజః
2, రాజహస్తీ (న్) 3, మదోత్కటః 4 ఇవి రాచ యేనుఁగు పేరులు.

అలంకారసువర్ణం యత్ తచ్చుంగీకనకం మతమ్ ।

రతిలక్షం నిధువనం సంయోజనమితి స్మృతమ్ ॥ 50

శృంగీకనకం (న) 1, అలంకారసువర్ణం యత్ = ఏ అలంకారసువర్ణముగలదో,
తత్ = అది, శృంగీకనకమని, మతమ్ = ఇష్టమగుచున్నది. రతిలక్షం (న) 1,
నిధువనం 2, సంయోజనం 3 ఇవి మైథునమునుగా, స్మృతమ్ = చెప్పఁ
బడెను.

జీమూతకుటకుట్టీరకుట్టారాః కందరాకరః ।

ఉద్దేశో గండకూపస్తు పర్వతస్యాభిధీయతే ॥ 51

జీమూతకుట 1, (పు) కుట్టీరః 2, కుట్టారః 3, కందరాకరః 4 ఇవి పర్వతము
పేర్లు. కండకూపః 1, (పు) పర్వతస్య = పర్వతముయొక్క, ఉద్దేశః = పై ప్రదేశము,
గండకూపముగా, అభిధీయతే = చెప్పఁబడుచున్నది.

వాసితా ధేనుకా చైవ వశా చ కరిణీ మతా ।

బ్రహ్మాంగభూః క్రతుపశుః సింహవిక్రాంతవాజినౌ ॥ 52

వాసితా 1, (సీ) ధేనుకా 2, వశా 3, కరిణీ (ఈ, సీ) 4 ఇవి ఏనుగుగా, మతా = తలంపందగినవి. బ్రహ్మాంగభూః (ఊ, పు) 1, క్రతుపశుః 2, (ఉ) సింహవిక్రాంతః 3, వాజీ 4, (న్, పు) గుఱ్ఱమునకు పేరు.

**సముద్రముగా నిర్వ రిణీ తలోదా జంబాలినీ శైవలినీ తరంగిణీ ।
విపారకాదంబకపత్రవాహః, పత్రీ ఖగో వీరతరోస్త్రకంటకః ॥53**

సముద్రముగా (అ, సీ) 1, నిర్వ రిణీ (ఈ, సీ) 2, తలోదా 3, జంబాలినీ 4, శైవలినీ 5, తరంగిణీ 6, నదికి పేర్లు. విపారః (పు) 1, కాదంబకః 2, పత్రవాహః 3, పత్రీ (న్) 4, ఖగః 5, వీరతరః 6, అస్త్రకంటకః 7, ఇవి బాణమునకు పేరులు.

**వర్ణదూతః స్వస్తిముఖో లేఖో వాచికహారకః ।
లేఖో నిబధ్యతే యేన తత్ర కాచనకాభిధా ॥ 54**

వర్ణదూతః 1, స్వస్తిముఖః 2, లేఖః 3, వాచికహారకః 4, ఇవి ఉత్తరమునకు పేరులు. కాచనకా 1, యేన = ఎందుచేత, లేఖః నిబధ్యతే = జాబు మూయఁ బడుచున్నదో, తత్ర = అందు, కాచనకాభిధా = కాచనకాయని పేరు. (కవరు)

**క్షారాచ్చం మాణిమంథం చ విదుః సింధూపలం బుధాః ।
పిశితం పలలం మాంసం క్రవ్యమామిషముద్ధసమ్ ॥ 55**

క్షారాచ్చం 1, (న) మాణిమంథమ్ = 2, సింధూపలమ్ = 3 ఇవి బుధాః = విద్వాంసులు సైంధవలణముగా విదుః = తెలిసికొనుచున్నారు. పిశితం (న) 1, పలలం 2, మాంసం 3, క్రవ్యం 4, ఆమిషం 5, ఉద్ధసం 6, ఇవి మాంసము పేరులు.

**పారావారమహాకచ్చౌ మహీప్రాచీరదారదౌ ।
జిహ్వోదరః కీకశాస్యశ్చంచుమత్తరుశాయినౌ ॥ 56**

పారావారః (పు) 1, మహాకచ్చౌ 2, మహీప్రాచీరం (న) 3, దారదః 4, ఇవి సముద్రమునకు పేర్లు. జిహ్వోదరః (పు) 1, కీకశాస్యః 2, చంచుమత్ (త్) 3, తరుశాయీ (న్), 4 ఇవి పక్షికి పేర్లు.

ఇంద్రక్రీడాసరః ప్రాజ్ఞైర్నందీసర ఇతి స్మృతా ।

ధూమార్ఘాపతిరుద్దిష్టో యమో మహిషవాహనః ॥

57

నందీసరః (స్, న) 1, ప్రాజ్ఞైః = ప్రాజ్ఞులచే ఇంద్రక్రీడాసరః = ఇంద్రుని క్రీడాసరస్సు అని, స్మృతమ్ = చెప్పబడినది. ధూమార్ఘాపతిః (ఇ, పు) 1, యమః 2, మహిషవాహనః 3 ఇవి యమః ఉద్దిష్టః = యముడని ఉద్దేశించి చెప్పబడినవి.

పయోఘనో మేఘకఫో ఘనోపలో మోఘాస్థి బీజోదక తోయడింభాః ।

శంపాచిరాభా చపలాఛటాభా హ్లాదిన్యధీరా ఘనవల్లికా చ॥

58

పయోఘనః (అ, పు) 1, మేఘకఫః 2, ఘనోపలః 3, మోఘాస్థి (ఇ, న) 4, బీజోదకం (అ, న) 5, తోయడింభః 6, ఇవి వడగండ్లకు పేర్లు. శంపా (అ, సీ) 1, అచిరాభా 2, చపలా 3, ఛటాభా 4, హ్లాదినీ (ఈ, సీ) 5, అధిరా 6, ఘనవల్లికా 7, ఇవి మెఱుపునకు పేర్లు.

పాదాలిందీ తరండా నౌ స్తరణిస్తారణిస్తరిః ।

కిలాటః శోషితక్షీరపిండస్సూరిభిరివ్యతే ॥

59

పాదాలిందీ (ఈ, సీ) 1, తరండా 2, నౌః (ఔ, సీ) 3, తరణిః (సీ) 4, తారణిః 5, తరిః 6, ఇవి పడవపేర్లు. కిలాటః 1, శోషితక్షీరపిండః = పాలుకాచగా మిగిలిన గడ్డ, సూరిభిః ఇవ్యతే = పండితులచే చెప్పబడుచున్నది.

కాలాయసమయస్తీక్ష్ణం గిరిసారం చ శస్తకం ।

హయ్యంగవీనం సరజం మంథజం చ కలంబుటమ్ ॥

60

కాలాయసం (అ, న) 1, అయః (స్, న) 2, తీక్ష్ణం 3, గిరిసారం 4, శస్తకం 5, ఇవి లోహమునకు పేర్లు. హయ్యంగవీనం (న) 1, సరజం 2, మంథజం 3, కలంబుటం 4, ఇవి నవనీతమునకు పేర్లు.

ఏకశఫాంఘ్రికం బంధమాహు ర్దామాంచలం చ బుధాః ।

వేత్తా స్త్రీపుంసయోశ్చిహ్నా సాముద్రిక ఉదాహృతః ॥

61

దామాంచలం (అ. న) 1, బుధాః = విద్వాంసులు, ఏకశఘాంఘ్రికం = గుఱ్ఱముల పాదమునకు కట్టునట్టి, బంధమ్ = బంధనముగా, ఆహూః = చెప్పుచున్నారు. సాముద్రికః (అ. త్రి) 1, స్త్రీపుంసయోః = స్త్రీపురుషుల యొక్క, చిహ్నమ్ = చిహ్నమును, వేత్తా = తెలుసుకొన్నవాఁడు (సాముద్రికుఁడని) ఉదాహృతః = చెప్పబడుచున్నాఁడు.

తంతిలీకాస్థిభిర్ద్వితక్రీడాయాం చుంచులిర్భవేత్ ।

వక్రా లలాటగాస్త్రిసో భస్మరేఖా స్త్రీపుండ్రకమ్ ॥

62

చుంచులిః (ఇ. సీ) 1, తింతిలీకాస్థిభిః = చింతగింజలచే, ద్వృతక్రీడాయామ్ = జూదమాడుటయందు, భవేత్ = యగును. (వామనగుంటలాటకానోపు) త్రీపుండ్రకం (అ. న) 1, లలాటగాః = లలాటమందున్న, వక్రాః = వంకరలైన, తిస్రః = మూడైన, భస్మరేఖాః = భస్మరేఖలు.

హాలా కామాలికా మండా ధీరా స్యాత్ మదనీ చ మాధ్వీ చ ।

అహుశ్చషకం తు పానపాత్రం పారీమప్యనుతర్షణం కవీంద్రాః॥63

హాలా (అ. సీ) 1, కామాలికా 2, మండా 3, ధీరా 4, మదనీ (ఈ. సీ) 5, మాధ్వీ (ఈ. సీ) 6 ఇవి కల్లుకు పేర్లు. షకం (న) 1, పానపాత్రం 2, పారీ (ఈ. సీ) 3, అనుతర్షణం 4 (ఇవి కల్లుత్రాఁగు పాత్రమునకుఁ బేరులుగ) కవీంద్రాః = కవీంద్రులు (చెప్పుచున్నారు.)

కుశుంభః కరకశ్చైత్యముఖః కమండలుః స్మృతః ।

అసహాయో నర్తకాశ్చ తాలావచర ఇష్యతే ॥

64

కుశుంభః 1, కరకః 2, చైత్యముఖః 3, కమండలుః 4 ఇవి కమండలువుగా స్మృతః = చెప్పబడుచున్నవి. తాలావచరః (అ. పు) 1, అసహాయనర్తకః = ఒంటరిగా నర్తనము చేయువాఁడు (తాలావచరుఁడని) ఇష్యతే = చెప్పబడుచున్నాఁడు.

కథితః కౌముదీవృక్షో దీపవృక్షః శిఖాతరుః ।

కోజాగరే తథా సద్భిః కౌముదీచార ఇష్యతే॥

65

కౌముదీవృక్ష: 1, దీపవృక్ష: 2, శిఖాతరు: 3 ఇవి దీప-స్తంభమునకుఁ బేరులు. కౌముదీచార: (పుం) కోజాగరే = ఆశ్వయుజపూర్ణిమ యందు, తథా = ఆ విధముగా, సద్భి: = పండితులచే, “కౌముదీచార:” అనుపదము ఇవ్యతే = చెప్పఁబడుచున్నది.

సముద్రగృహమిత్యాహర్షలయంత్రనికేతనమ్ ।

ప్రేతాదిభిర్గృహీతో య: స అవిష్టో భ్రమన్బహి: ॥ 66

సముద్రగృహం 1, జలయంత్రనికేతనం 2, ఇవి సముద్రగృహమితి = సముద్రగృహమని, ఆహు: = చెప్పు చున్నారు. అవిష్ట:, (పు) ప్రేతాదిభి: య: గృహీత: = ప్రేతాదులచే ఎవఁడు గ్రహింపఁబడి, బహి: భ్రమన్ = వెలుపలతిరుగునో, స: = వాఁడు.

హిమమింద్రాగ్నిధూమశ్చ ఖబాష్టో రజనీజలమ్ ।

యే శివాయతనోత్సృష్టా తే సంధ్యాబలయో వృషా: ॥ 67

హిమం 1, ఇంద్రాగ్నిధూమ: 2, ఖబాష్ట: 3, రజనీజలం 4, ఇవి మంచు పేరులు. సంధ్యాబలి: యే శివాయతనోత్సృష్టా: = ఏవి శివాలయ మందు విడువఁబడినవో, తే వృషా: = ఆ యెద్దులు “సంధ్యాబలి:” అనఁబడును.

విషాక్తాస్త్రహతస్యాహు: పశోర్మాంసం తు గృంజనమ్ ।

ధూమికా ధూమమహిషో హిమర్షుంటి: కుహేలికా ॥ 68

గృంజనం (న) విషాక్తాస్త్రహతస్య = విషముపూసిన ఆయుధముచేఁజంపఁ బడిన, పశో: మాంసమ్ = పశు మాంసము, “గృంజనం”, అని ఆహు: = చెప్పఁబడుచున్నది. ధూమికా 1, ధూమమహిషీ 2, హిమర్షుంటి: 3, కుహేలికా 4 ఇవి పొగమంచు పేరులు.

పోతాచ్ఛాదనమాహస్త పరకమథ వస్త్రకుట్టిమం కవయ: ।

తంత్రవిముక్తం వాసో నిష్ప్రవణిం నిష్ప్రవాణిం చ ॥ 69

పోతాచ్ఛాదనం (న) 1, పరకం 2, వస్త్రకుట్టిమం 3, ఈపదములను డేరా

అని, కవయః = కవులు, ఆహూః = చెప్పుచున్నారు. నిష్ప్రవణిః 1, నిష్ప్రవాణిః 2, తంత్రవిముక్తమ్ = మగ్గమునుండి తీసిన క్రొత్తదగు, వాసః = వస్త్రము పేరులు.

మహాఘోషం క్రయారోహం హట్టం పణ్యాజిరం విదుః ।

బహుమానుషసంకీర్ణం నిర్ఘటం చ కరాంగణమ్ ॥ 70

మహాఘోషః 1, క్రయారోహః 2, హట్టః 3, పణ్యాజిరం (న), ఇవి హట్టమ్ = అంగడివీధినిగా, ఆహూః = చెప్పుచున్నారు. నిర్ఘటం 1, కరాంగణం 2, ఇవి బహుమానుషసంకీర్ణం = పెక్కుజనులచే వ్యాప్తమైన అంగడివీధి.

శాలభంజీ దారుగర్భా కురంటీ దారుపుత్రికా ।

కాదంబినీ నవోమేఘః కాలి స్యాత్కాలికాపి చ ॥ 71

శాలభంజీ (ఈ. సీ) 1, దారుగర్భా 2, కురంటీ 3, దారుపుత్రికా 4, ఇవి కొయ్యబొమ్మ పేరులు. కాదంబినీ (ఈ. సీ) 1, కాలీ 2, కాలికా 3 ఇవి, నవోమేఘః = నవమేఘబృందము పేళ్ళు.

క్రోశధ్వనిః క్రోశతాలో ధక్కా విజయమర్దలః ।

స్వాత్ప్రతిపత్తిః పటహో లంపాపటహ ఇత్యపి॥ 72

క్రోశధ్వనిః 1, క్రోశతాలః 2, ధక్కా (అ. సీ) 3, విజయమర్దలః 4, ధంకా పేరులు. ప్రతిపత్తిః 1, పటాహః 2, లంపాపటహః 3, ఇవి పటాహః = తప్పెట, స్వాత్ = అగును.

కుకూలం కాయవలనం తనుత్రం దంశనం విదుః ।

శిరస్త్రం శీర్షరక్షం చ శీర్షణ్యం శీర్షకం చ తత్ ॥ 73

కుకూలం (న) 1, కాయవలనం 2, తనుత్రం 3, దంశనం 4, కవచము పేరులుగా, విదుః = తెలిసికొనుచున్నారు. శిరస్త్రం 1, శీర్షరక్షం 2, శీర్షణ్యం 3 ఇవి ఇనుపకుళ్ళాయి పేరులు.

స్వాజ్ఞాలికా లోహమయీ జాలప్రాయాంగరక్షిణీ ।

పన్నంధ్రీ పాదవిరజాః కోశీ పాదరథీ భవేత్ ॥ 74

జాలికా (అ. సీ) 1, లోహమయీ = లోహముతోఁజేసిన, జాలప్రాయ =

వలవలెనుండు, అంగరక్షిణీ = కవచము, స్వాత్ = అగును. పన్నంధ్రీ 1, పాదవిరజా స. (సీ) 2, కోశీ 3, పాదరథీ (ఈ. సీ) 4, మీఁగాలు సగము కప్పియుండు ఇనుప పాదరక్ష భవేత్ = అగును.

రుచకం లవణం క్షారం తీక్ష్ణం జలరసం విదుః ।

జ్యోతిర్భజం చ ఖద్యోతం ధ్వాంతోన్మేషం తమోమణిః ॥ 75

రుచకం 1, లవణం 2, క్షారం 3, తీక్ష్ణం 4, జలరసం 5 ఇవి ఉప్పు అని విదుః = తెలియుచున్నారు. జ్యోతిర్భజం 1, ఖద్యోతం 2, ధ్వాంతోన్మేషం 3, తమోమణిః 4 ఇవి మెఱుంగుదు పురుగు పేరులు.

జలశూకరజలజిహ్వాజలకంటకవార్భటౌ తథా నత్రే ।

జలనకులజలబిడాలౌ నీరాఖు జలప్లవావుధ్రే ॥ 76

జలశూకరః 1, జలజిహ్వాః 2, జలకంటకః 3, వార్భటః 4, నత్రః 5, ఇవి నత్రే = మొసలియను నర్థము గలవి. జలనకులః 1, జలబిడాలః 2, నీరాఖుః 3, జలప్లవః 4, ఉధ్రః 5 ఇవి నీటి పిల్లి పేరులు.

శిశుమారో జలకపిశ్చపలాంగో¹ సిపుచ్చకః ।

గ్రాహో జలకిరాటశ్చ నక్రరాజో జలాంటకః॥ 77

శిశుమారః 1, జలకపిః 2, చపలాంగః 3, అసిపుచ్చకః 5 ఇవి జలజంతు విశేషములు. గ్రాహః 1, జలకిరాటః 2, నక్రరాజః 3, జలాంటకః 4 ఇవి గుఱ్ఱపుమూతి చేప పేరులు.

మృతకాంతకశ్చ భీరుర్వృకధూర్తశయాలువంచకాభరుజః ।

శాలామృగో¹ స్థిభక్షో గ్రామమృగో మండలః కపిలః ॥ 78

మృతకాంతకః 1, భీరుః 2, వృకః 3, ధూర్తః 4, శయాలువ 5, వంచకః 6, అభరుక్ (జ) 7, ఇవి నక్క పేరులు.

శాలామృగః 1, అస్థిభక్షః 2, గ్రామమృగః 3, మండలః 4, కపిలః 5 ఇవి కుక్క పేరులు.

ఉల్కాముఖీశృగాలీ యా దీప్తజిహ్వే¹తి సా మతా

స్కంధవాహస్తు శంకశ్చ శృంగీ గోరక్షధూర్తిలః॥ 79

దీప్తిజిహ్వ (సీ) 1, యా = ఏది, ఉల్కాముఖీశ్వగాలీ = కొఱివివంటిముఖముగలదో, సా = అది, మతా = చెప్పబడుచున్నది. స్కంధవాహా: 1, శంకా: 2, శృంగీ (న. పు) 3, గౌ: (ఓ. పు) 4, అక్షధూర్తిల: 5 ఇవి బండిలాగు ఎద్దుపేరులు.

హేరంబ: కాసరశ్చైవ రక్తాక్ష: సైరిభస్తథా ।

రోమశో బహురోమా స్యాదురణశ్చ పృథూదరః॥

80

హేరంబ: 1, కాసర: 2, రక్తాక్ష: 3, సైరిభ: 4 ఇవి దున్నపోతు పేరులు. రోమశ: 1, బహురోమా (న్. పు) 2, ఉరణ: 3, పృథూదర: 4 ఇవి మేంక పేరులు.

ఇడిక్కస్తు బాలవాహ్యో వనచ్చాగోఽతిరోమశ: ।

వరణో ధూమ్రశూక: స్యాదుష్ట్ర: శృంఖలకస్తథా ॥

81

ఇడిక్క: 1, బాలవాహ్య: 2, వనచ్చాగ: 3, అతిరోమశ: 4 అడవిమేక పేరులు. వరణ: 1, ధూమ్రశూక: 2, ఉష్ట్ర: 3, శృంఖలక: 4, ఇవి ఒంటె పేరులు.

చక్రముఖ: సూచిరోమ వరాహ: స్థూలనాసిక: ।

కంఠీరవస్తు పారీంద్ర: కేసరీ గజమాచల: ॥

82

చక్రముఖ: 1, సూచిరోమా (న్, పు) 2, వరాహ: 3, స్థూలనాసిక: 4, ఇవి పందిపేరులు. కంఠీరవ: 1, పారీంద్ర: 2, కేసరీ (న్, పు) 3, గజమాచల: 4, ఇవి సింహము పేరులు.

నేత్రపిండో వృషాహారో మేనాద: కుందమ: స్మృత: ।

గంధాఖుర్గంధనకులశ్చుంచు: పుంపుష ఉచ్యతే ॥

83

నేత్రపిండ: 1, వృషాహర: 2, మేనాద: 3, కుందమ: 4, ఇవి పిల్లి పేరులు. గంధాఖు: 1, గంధనకుల: 2, చుంచు: 3, పుంపుష: 4, ఇవి వాసనయెలుక యని ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నది.

ద్రోణోఽరిష్టో నాలిజంఘ ఆత్మఘోషస్తు మౌద్గలి: ।

గోభంధీర: పంకకీరో హాపుత్రీ రాజభట్టికా॥

84

ద్రోణ: 1, అరిష్ట 2, నాలిజంఘ: 3, ఆత్మఘోష: 4, మౌద్గలి: 5, ఇవి బొంతకాకి పేరులు. గోభంధీర: 1, పంకకీర: 2, హాపుత్రీ 3, రాజభట్టికా 4, చీచుకొక్కెర పేరు.

గంగాచిల్లీ తు దేవట్టి విశ్వకా జలకుక్కుటీ ।

విట్సారికా తు కుణపీ గోరాటీ గోకిరాటికా ॥

85

గంగాచిల్లీ (ఈ. సీ) 1, దేవట్టి 2, విశ్వకా 3, జలకుక్కుటీ 4, ఇవి చీరపిట్ట పేరులు. విట్సారికా (అ. సీ) 1, కుణపీ 2, గోరాటీ 3, గోకిరాటికా 4, ఇవి గోరువంక విశేషము పేరులు.

మృగేంద్రచటకో ఘాతిపక్షీ గ్రాహకమారకౌ ।

కులాలం కుక్కుటం ప్రాహుః కుక్కుభం కుహకస్వరం ॥ 86

మృగేంద్రచటకః 1, ఘాతిపక్షీ (న్, పు) 2, గ్రాహకః 3. మారకః 4, ఇవి దేగ పేరులు. కులాలః 1, కుక్కుటః 2, కుక్కుభః 3, కుహకస్వరః 4, ఇవి అడవి కోడియని ప్రాహుః = చెప్పుచున్నారు.

కర్కరాక్షః కలాటీనః ఖంజలేఖస్తు ఖంజనః ।

ప్రాసాదకుక్కుటో ర్ఘల్లకంఠో గృహకపోతకః ॥ 87

కర్కరాక్షః 1, కలాటీనః 2, ఖంజలేఖః 3, ఖంజనః 4, ఇవి భరద్వాజపక్షి పేరులు. ప్రాసాదకుక్కుటః 1, ర్ఘల్లకంఠః 2, గృహకపోతః 3 ఇవి పావురము పేరులు.

ధ్వాంక్షపుష్టః కలకంఠో మధుకంఠకుహూముఖః ।

ర్ఘంపాలీ మత్స్యరంకః స్యాత్ జలమద్గుర్మణీచకః ॥ 88

ధ్వాంక్షపుష్టః 1, కలకంఠః 2, మధుకంఠః 3, కుహూ-ముఖః 4 కోకిల పేరులు. ర్ఘంపాలీ (న్. పు) 1, మత్స్యరంకః 2, జలమద్గుః 3, మణీచకః 4 ఇవి మత్స్యరంగమను పక్షివిశేషము.

కలవింకశ్చిత్రపుష్పో గృహనీడో వృషాయణః ।

బరండా చిత్రపాదా చ చిత్రనేత్రా చ సారికా । 89

కలవింకః 1, చిత్రపుష్టః 2, గృహనీడః 3, వృషాయణః 4, ఇవి పిచ్చుక పేరులు. బరండా (సీ) 1, చిత్రపాదా 2, చిత్రనేత్రా 3, సారికా 4, ఇవి గోరువంక పేరులు.

మయూరచటకో దక్షః కృకవాకుర్నిశాకరః ।

శతపత్రః సితాపాంగః ప్రచలాకీ చ చంద్రకీ ॥ 90

మయూరచటకః 1, దక్షః 2, కృకవాకుః 3, నిశాకరః 4, ఇవి గ్రామపుకోడి పేరులు. శతపత్రః 1, సితాపాంగః 2, ప్రచలాకీ (న్. పు) 3, చంద్రకీ (న్) 4, ఇవి నెమలి పేరులు.

కిసలయమసితరురాగం విదు ర్లతాయావకం ప్రవాళం చ ।

కంటకసంజ్ఞాస్తరునఖశితాగ్రదల సూచిరాంకిలద్రుమరాః॥ 91

కిసలయం 1, తరురాగం 2, లతాయావకం 3, ప్రవాళం 4, ఇవి చిగురు పేరులు. తరునఖః 1, శితాగ్రః 2, దలసూచిః 3, రాంకిలః 4, ద్రుమరః 5, కంటకః 6 ఇవి చెట్టుముండ్లపేరులు.

ద్రోణీదలః సూచిపుష్పో జంబూల క్రకచచ్ఛదః ।

మందా తివ్యఫలా ధాత్రీ వల్యా పంచరసా శివా ॥ 92

ద్రోణీదలః 1, సూచిపుష్పః 2, జంబూలః 3, క్రకచచ్ఛదః 4, ఇవి మొగలి పేరులు. మందా (సీ) 1, తివ్యఫలా 2, ధాత్రీ 3, వల్యా 4, పంచరసా 5, శివా 6, ఇవి ఉసిరిక పేరులు.

సహస్రవీర్యా విరజా భార్గవీ మండలీ రుహా ।

ప్రహర్షిణీ నిశాహ్వో చలసా గంధఫలాసికా ॥ 93

సహస్రవీర్యా 1, విరజా 2, భార్గవీ (ఈ. సీ) 3, మండలీ 4, రుహా 5, ఇవి గరిక పేరులు. ప్రహర్షిణీ (ఈ. సీ) 1, నిశాహ్వో 2, చలసా 3, గంధఫలాసికా 4, ఇవి పసుపు పేరులు.

మృదుపుష్పః శూకతరుః శిరీషో విషనాశనః ।

వరాహకాలీ కథితః సూర్యావర్తస్తు శాబ్లికైః ॥ 94

మృదుపుష్పః 1, శూకతరుః 2, శిరీషః 3, విషనాశనః 4, ఇవి దిరిసెనచెట్టు పేర్లు. వరాహకాలీ 1, సూర్యావర్తః = 2, ఇవి శాబ్లికైః = వ్యాకరణజ్ఞులచే సూర్యమణి పుష్పవృక్షముగా, కథితః = చెప్పబడుచున్నది.

వజ్రవల్యస్థసంహారో హస్తిశుండీ వనాలికా ।

వనతిక్తస్త్రియాం గ్రీష్మాతిరీటః పక్షసుందరః ॥ 95

వజ్రవల్లీ 1, అస్థిసంహారః 2, హస్తిశుండీ 3, వనాలికా 4, నల్లేరుచెట్టు. వనతిక్తః 1, గ్రీష్మాతిరీటః 2, పక్షసుందరః 3 ఇవి లొద్దుగపేరులు.

మధుపుష్పో మధూకశ్చ గుడపుష్పో మధుద్రుమః ।

వృత్తపుష్పః ప్రావృషేణ్యో హారిద్రస్తు హలిప్రియః ॥

96

మధుపుష్పః 1, మధూకః 2, గుడపుష్పః 3, మధుద్రుమః 4, ఇవి ఇప్పచెట్టు పేరులు. వృత్తపుష్పః 1, ప్రావృషేణ్యః 2, హారిద్రః 3, హలిప్రియః 5, ఇవి కడిమి చెట్టు పేరులు.

ఏలా త్వచిసుగంధా చ పుటికా చర్మసంభవా ।

కూష్మాండకః పుష్పఫలో ఘన వాసశ్చ వేష్టకః ॥

97

ఏలా 1, త్వచిసుగంధా 2, పుటికా 3, చర్మసంభవా 4, ఇవి ఏలకకాయల చెట్టు. కూష్మాండకః 1, పుష్పఫలః 2, ఘనవాసః 3, వేష్టకః 4, ఇవి గుమ్మడిచెట్టు పేరు.

వేషణః కాసమర్దశ్చ పత్రోపస్కర ఇత్యపి ।

ఓకో దశాలీ ప్రాచీరమోద్యోలి-రవహాలికా॥

98

వేషణః 1, కాసమర్దః 2, పత్రోపస్కరః 3, ఇవి కసిందచెట్టు. ఓకః 1, దశాలీ 2, ప్రాచీరం 3, ఓద్యోలిః 4, అవహాలికా 5, ఇవి కంచెకోట పేరులు.

కల్యవర్తః ప్రాతరాశః ప్రాతర్భోజనమిష్యతే ।

శృగాలికా చ డింబం చ దమరం విద్రవోఽపి చ॥

99

కల్యవర్తః 1, ప్రాతరాశః 2, ఇవి ప్రాతర్భోజనం = చద్ది అన్నమని, ఇష్యతే = తలంపచబడుచున్నది. శృగాలికా 1, డింబం 2, దమరం 3, విద్రవః 4, ఇవి భయముతో పరుగెత్తుట పేరులు.

స్కంధఫలః స్మ తుంగశ్చ నారికేలః పుటోదకః ।

గుడదారుర్మధుత్పణమసిపత్రో మహారసః ॥

100

స్కంధఫలః 1, తుంగః 2, నారికేలః 3, పుటోదకః 4, ఇవి కొబ్బరిచెట్టు పేరులు. గుడదారుః 1, మధుత్పణం 2, అసిపత్రః 3, మహారసః 4, ఇవి చెఱకుగడ పేరులు.

రాజాలుకో మహాకందో మూలకో హస్తదంతకః ।

క్షుద్రరసా తిక్తగుంజా సరఘా విధపర్మటీ ॥

101

రాజాలుకః 1, మహాకందః 2, మూలకః 3, హస్తదంతకః 4, ఇవి కందమూలము పేరులు. క్షుద్రరసా 1, తిక్తగుంజా 2, సరఘా 3, విధపర్మటీ 4, ఇవి కానుగచెట్టు పేరులు.

క్షుద్రపత్రా చ చాంగేరీ క్షుద్రామ్లా చామ్లలోణికా ।

ప్రాచీనామలకం రక్తం బదరామలకం తథా ॥

102

క్షుద్రపత్రా 1, చాంగేరీ 2, క్షుద్రామ్లా 3, అమ్లలోణికా 4, ఇవి పులిచింత పేరు. ప్రాచీనామలకం 1, రక్తం 2, బదరామలకం 3, ఇవి రాచయుసిరిక పేరులు.

పిష్ఠసౌరభమేకాంగం శ్రీఖండం మాలయం విదుః ।

మృగనాభిర్మృగమదో గంధశేఖరమిత్యపి ॥

103

పిష్ఠసౌరభం 1, ఏకాంగం 2, శ్రీఖండం 3, మాలయం 4, ఇవి మంచిగంధము పేరులు. మృగనాభిః 1, మృగమదః 2, గంధశేఖరం 3, ఇవి కస్తూరి పేరులు.

సితాభ్రం తరుసారం చ వేరకం రసకేసరమ్ ।

కాలేయం వంశకం జోంగం కాలీయం వరచందనమ్ ॥

104

సితాభ్రం 1, తరుసారం 2, వేరకం 3, రసకేసరం 4, ఇవి కర్పూరము పేరులు. కాలేయం 1, వంశకం 2, జోంగం 3, కాలీయం 4, వరచందనం 5, ఇవి అగురు పేరులు.

తృణసారా మృత్యుఫలా రంభా చ కదళీ భవేత్ ।

ఊర్ధ్వాసితః పరారుస్స్వాత్తథా రాజపటోలకః ॥

105

తృణసారా 1, మృత్యుఫలా 2, రంభా 3, కదళీ 4, ఇవి అరటిచెట్టు పేర్లు. ఊర్ధ్వాసితః 1, పరారుః 2, రాజపటోలకః 3, ఇవి పొట్ల పేరులు.

కుంకుమం పీతకావేరం ఘృస్మణం కుసుమాత్మకమ్ ।

అరకో జలకేశశ్చ కావారం శైవలం విదుః ॥

106

కుంకుమం 1, పీతకావేరం 2, ఘృస్మణం 3, కుసుమాత్మకం 4, ఇవి కుంకుమ పేరులు. అరకః 1, జలకేశః 2, కావారం 3, శైవలం 4, ఇవి నాచు పేరులు.

ఉన్నత్తకా హలాపుప్పొ బృహత్పాటలిఘాంటికౌ ।

కింశుకః కరకః పర్ణీ లాక్షావృక్షః సుభీరవః ॥

107

ఉన్నత్తకా 1, హలాపుష్పః 2, బృహత్పాటలిః 3, ఘాంటికః 4, ఇవి ఉమ్మెత్త పేరులు. కింశుకః 1, కరకః 2, పర్ణీ (న్) 3, లాక్షావృక్షః 4, సుభీరవః 5, ఇవి మోదుగ చెట్టు పేరులు.

ఆమండపంచాంగులవర్ధమానాగంధర్వహస్త త్రిపుటీఫలశ్చ।

రేణుః సతీలస్త్రణకేతు మృత్యుబీజౌ కిలాటీ చ తతః సుపర్వా ॥108

ఆమండః 1, పంచాంగులః 2, వర్ధమానః 3, గంధర్వహస్తః 4, త్రిపుటీ ఫలః 5, ఇవి ఆముదపుచెట్టు పేరులు. రేణుః 1, సతీలః 2, త్రణకేతుః 3, మృత్యుబీజః 4, కిలాటీ (న్) 5, సుపర్వా (న్) 6, ఇవి వెదురు పేరు.

కచమాలో మరుద్వాహో ధూమో మంభః శిఖిధ్వజః ।

శాఖానగరమాహస్తద్యదభ్యర్ణం పురాంతరమ్॥

109

కచమాలః 1, మరుద్వాహః 2, ధూమః 3, మంభః 4, శిఖిధ్వజః 5, ఇవి పొగ పేరులు. శాఖానగరం (న) అభ్యర్ణం యత్ పురాంతరమ్ = సమీపము నందున్న పురమునకు “శాఖానగర”ని అహః = చెప్పబడుచున్నది.

అహర్జలకరంకశ్చ జలజం సూచికాముఖమ్ ।

ఉపజిహ్వికోత్పాదికా చ వటరుద్దేహికా దివీ॥

110

జలకరంకః 1, జలజం 2, సూచికాముఖం 3, ఇవి శంఖము పేరులు. ఉపజిహ్వికః 1, ఉత్పాదికా 2, వటః 3, ఉద్దేహికా 4, దివీ (ఈ. సీ) 5, ఇవి కొండనాలుకపేరు.

శుల్బమౌదుంబరం రక్తం మ్లేచ్ఛాస్యం తామ్రకం విదుః ।

దుర్మామా దీర్ఘకోషీ స్యాత్పంకశుక్తిస్సితాలికా ॥

111

శుల్బం 1, ఔదుంబరం 2, రక్తం 3, మ్లేచ్ఛాస్యం 4, తామ్రకం 5, ఇవి రాగిపేరు. దుర్మామా (న్) 1, దీర్ఘకోషీ 2, పంకశుక్తిః 3, సితాలికా 4, ఇవి ఏనుగు జలగపేరు.

ఆకాశమాలీ కుత్యణం కుంభికాజలవల్కలమ్ ।

శంబూకో జలడింభః స్యాద్దుశ్చరః పంకమందుకః ॥ 112

ఆకాశమాలీ (ఈ. సీ) 1, కుత్యణం 2, కుంభికా 3, జలవల్కలం 4, ఇవి నీటిపాచిపేరు. శంబూకః 1, జలడింభః 2, దుశ్చరః 3, పంకమందుకః 4, ఇవి నత్తగుల్ల పేరులు.

అటీలకం తర్లకానాం స్థలీషు క్రీడనం మతమ్ ।

యష్టిశ్చబ్దవతీ ధీరైః ఖేఖీరక్త ఇతి స్మృతః ॥ 113

అటీలకం (న) 1, తర్లకానాం స్థలీషు = దూడలున్నచోట, క్రీడనం మతమ్ = ఆట చెప్పబడుచున్నది. శబ్దవతీ 1, యష్టిః 2, ఖేఖీరక్తః 3, ఇవి ధీరైః = పండితులచే “వేణువు” అని స్మృతః = తలంపబడుచున్నది.

లేఖాత్రయాంకితం ఫాలం త్రిపతాకం విదుర్బుధాః ।

అర్థచంద్రం కర్కరేటం విదురంగులితోరణమ్ ॥ 114

త్రిపతాకం 1, లేఖాత్రయాంకితం = మూడురేఖలుగల, ఫాలమ్ = నొసలు “త్రిపతాకమని” బుధాః = పండితులు, విదుః = తెలియుచున్నారు. అర్థచంద్రం 1, కర్కరేటం 2, అంగులితోరణం 3, ఇవి మెడబట్టి గెంటుట పేరులు.

సిద్ధజలం చ గృహాష్టమవంతిసోమం తుషోదకం శుక్తమ్ ।

నగ్నాటక నిర్బంధక భందేత దిగంబరకానగ్నైః ॥ 115

సిద్ధజలం 1, గృహాష్టం 2, అవంతిసోమం 3, తుషోదకం 4, శుక్తం 5, ఇవి బియ్యపుకడుగుపేరులు. నగ్నాటకః 1, నిర్బంధకః 2, భందేతః 3, దిగంబరకః 4, నగ్నైః 5, ఇవి దిన్నమొలగల యోగిపేరులు.

కరపాత్రం జలక్రీడా వ్యాత్యక్షిః కరపత్రికా ।

శరాణాం పత్రరచనా పత్రణా పరికీర్తితా ॥ 116

కరపాత్రం 1, జలక్రీడా 2, వ్యాత్యక్షిః 3, కరపత్రికా (అ. సీ) 4 ఇవి జలక్రీడపేరులు. పత్రణా (సీ) 1, శరాణాం పత్రరచనా = బాణములకు ఈకలుకట్టుట, పరికీర్తితా = చెప్పబడుచున్నది.

పంచభద్రా హయాస్తే యే పంచస్వంగేషు పుష్పితాః ।

యశ్చారకో ముద్గభజాం స స్యాద్భల్లభపాలకః ॥ 117

పంచభద్రాః 1, యే పంచసు అంగేషు పుష్పితాః = ఏవి యైదు అవయవముల పుష్పచిహ్నముగలవో, తే హయాః = ఆ గుఱ్ఱముల పేరులు. వల్లభపాలకః 1, ముద్గభజామ్ = పెసరపప్పు మొదలగు నవి తిను గుఱ్ఱములను, యః చారకః = ఎవడు కాయునో, సః = వాడు.

నిగాలస్థో య ఆవర్తః సహి దేవమణిః స్మృతః ।

తథా వక్షసి వాహస్య శ్రీవృక్షక ఉదాహృతః ॥ 118

దేవమణిః 1, నిగాలస్థః = మెడచెంతనున్న, ఆవర్తః = సుడియేదో, సహి = అది, “దేవమణియని” స్మృతః = చెప్పబడుచున్నది. శ్రీవృక్షకః (పు) 1, తథా = అటులె, వాహస్య వక్షసి = గుఱ్ఱపురొమ్మునగల సుడి, ఉదాహృతః = చెప్పబడుచున్నది.

బంధః పలాశపత్రాణాం శీర్షే పత్రపిశాచికా ।

సువసంతకశబ్దేన ఉచ్యతే మదనోత్సవః ॥ 119

పత్రపిశాచికా (సీ) 1, శీర్షే = పైన, పలాశపత్రాణాం బంధః = మోదుగు ఆకులు కప్పినది “గుడిసె” పేరు. సువసంతకః 1, మదనోత్సవః 2, మదనోత్సవము ఉచ్యతే చెప్పబడుచున్నది.

కర్వటం ద్విశతగ్రామమధ్యే గ్రామమనోహరమ్ ।

తథా చతుశ్చతగ్రామమధ్యే ద్రోణముఖం విదుః ॥ 120

కర్వటం (న) 1, ద్విశతగ్రామమధ్యే = రెండువందల గ్రామములమధ్యనుండు, మనోహరమ్ = మనోజ్ఞమైన, గ్రామమ్ = గ్రామము పేరు. ద్రోణముఖం (న) 1, చతుశ్చతగ్రామమధ్యే = నాలుగు-వందల గ్రామములమధ్యనున్న (గ్రామమని), విదుః = తెలిసి కొనుచున్నారు.

యద్యాత్రామంగలం సామ తదప్రతిరథం విదుః ।

శాలా ప్రాసాదశిఖరే చంద్రశాలేతి కీర్తితా॥ 121

అప్రతిరథం 1, యాత్రామంగలం యత్ సామ = యాత్ర యందు చదువబడు

మంగళకరమగు సామవేదమేదికలదో అది, విదుః = తెలిసికొనుచున్నారు. చంద్రశాలా (సీ) 1, ప్రాసాదశిఖరే = మేడపైనున్న, శాలా = భవనము, “చంద్రశాలయని” కీర్తితా = కీర్తింపఁబడుచున్నది.

ఇత్యర్థశ్లోకావధిః

తలినం తుచ్చమిత్యాహు - ధృహాశ్మా గృహకచ్చపః ।

ఖసంచారిపురం సౌధం - రథ్యాపాంశుకులీ భవేత్ ॥ 122

తలినం 1, తుచ్చం 2, ఇవి నీచమైన దాని పేరులు. గృహాశ్మా 1, గృహకచ్చపః 2, ఇవి తిరుగలి పేరు. ఖసంచారిపురం 1, సౌధం 2, ఇవి మేడపేరులు. రథ్యా 1, పాంశుకులీ (ఈ. సీ) 2, ఇవి రాజమార్గము పేరులు.

ఏకనటః స్యాత్కథకో - భండశ్చాటుపటుః స్మృతః ।

మక్షికా భస్మరాళీ స్యాత్ - పాంశురోదంశకః స్మృతః॥ 123

కథకః (పు) ఏకనటః స్యాత్ = ఒక నటునిచే చెప్పఁబడు రూపకవిశేషము. భండః (పు) చాటుపటుః స్మృతః = చాటుక్తులలో నేర్పరియనఁబడును. మక్షికా 1, భస్మరాళీ 2, ఇవి ఈఁగ పేరులు. పాంశురః 1, దంశకః 2, ఇవి అడవియీఁగ పేరు.

దేవోద్యానం తు వైభ్రాజం - దీపాలీ దీపశృంఖలా ।

సుకుమారే₂పి సోమాలః - విషమే స్థపుటో విదుః ॥ 124

దేవోద్యానం 1, వైభ్రాజం 2, ఇవి దేవాలయము వెనుక నుండు తోఁట. దీపాలీ 1, దీపశృంఖలా 2, ఇవి దీపపంక్తికి పేరు. సోమాలః (పు) 1, సుకుమారే = సుకుమారుని పేరు. స్థపుటః (పు) 1, విషమే = కృత్రిమమైన వాఁడని. విదుః = తెలిసికొనుచున్నారు.

ద్రుణహః ఖడ్గపిఢానం - సారిణీ చ ప్రణాలికా ।

యజ్ఞస్థానం యజ్ఞవాట - స్తృష్టా ధనపిశాచికా ॥

125

ద్రుణహః 1, ఖడ్గపిఢానం 2, కత్తి ఒర పేరులు. సారిణీ (ఈ. సీ) 1, ప్రణాలికా 2, ఇవి తూపురాశిపేరులు. యజ్ఞస్థానం 1, యజ్ఞవాటః 2, ఇవి యజ్ఞముచేయు చోటు పేరులు. తృష్టా 1, ధనపిశాచికా 2, ఇవి ఆశ పేరులు.

స్ఫుటా బాల్వంగిరిర్వారు - స్ఫుటిరిర్వారుశుక్తికా ।

నాటామ్రస్తిమిషస్సేటుః - కోమాసికా తు జాలికా ॥ 126

బాల్వంగిః 1, ఇర్వారుః 2, ఇవి దోసకాయ పేరులు. స్ఫుటిః 1, ఇర్వారుశుక్తికా 2, ఇవి పగిలిన దోసకాయ పేరులు. నాటామ్రః 1, తిమిషః 2, సేటుః 3, ఇవి నాటామ్రమను ఫలవిశేషము పేరులు. కోమాసికా 1, జాలికా 2, ఇవి వలకుఁ బేరులు.

పుంజాతుకః ఫలేలాంకు - స్తృణతా ధనురివృతే ।

కైరాతో దోర్ద్రహక్షామాః - సింఘాణం కాచభాజనమ్॥ 127

పుంజాతుకః 1 ఫలేలాంకుః 2, ఇవి జీవనవృక్షము పేరులు. తృణతా 1, ధనుః 2, ఇవి ధనువు పేరులు. కైరాతః 1, దోర్ద్రహః 2, క్షామః 3, ఇవి బలవంతుఁడగు పురుషుఁడు సింఘాణః 1, కాచభాజనం 2, ఇవి గాజుగిన్నె పేరులు.

దర్శటో దండవాదీ స్యాత్ - స్తేనః శంకితవర్ణకః ।

ప్రారభిః కరిబంధః స్యాత్ - కష్టస్థానం తు వారకమ్॥ 128

దర్శటః 1, దండవాదీ (న్) 2, ఇవి రాజదండము తెలుపువాని (దండవాది) పేరు. స్తేనః 1, శంకితవర్ణకః 2, ఇవి దొంగపేర్లు. ప్రారభిః 1, కరిబంధః 2, ఇవి ఏనుఁగును కట్టు కొయ్య పేరులు. కష్టస్థానం 1, వారకం 2, ఇవి కష్టము కలిగించు తావు పేరులు.

భోగావలీ వందిపాఠః - సేతుః పూరణపిండలౌ ।

దేవద్రోణీ దేవయాత్రా - శూనాథో జిహ్వికా మతా॥ 129

భోగావలీ 1, వందిపాఠః 2, ఇవి స్తోత్రపాఠముపేరులు. సేతుః 1, పూరణపిండలీ 2, ఇవి సేతువు పేరులు. దేవద్రోణీ 1, దేవయాత్రా 2, ఇవి పుణ్యక్షేత్ర యాత్ర పేరులు. శూనాథః 1, జిహ్వికా 2, ఇవి ఉలూఖలము మొదలగు అయిదుపాపముల పేరులు.

పాలిః సముత్థితశ్శ్రు - ర్మరుండోచ్చలలాటికా ।

రాకాదృష్టరజాః కన్యా - పోటా స్త్రీపుంసలక్షణా॥ 130

పాలిః సముత్థితశ్శ్రుః = మొలచిన గడ్డముగల ఆండుది. మరుండః 1, ఉచ్చలలాటికా 2, ఇవి పెద్దకనుబొమలుగల దానిపేరు. రాకా 1, దృష్టరజాః కన్యా = రజస్వల యైన స్త్రీ. పోటా (సీ) స్త్రీ పుంసలక్షణా = పురుషలక్షణములు స్త్రీలక్షణములు గల స్త్రీ పేరు.

మహత్తరో గ్రామకూటో - మర్మరో_వ్యక్తనిస్స్వనః ।

శివాలయః పితృవనం - చితా కాష్ఠమరీ చితిః ॥ 131

మహత్తరః 1, గ్రామకూటః 2, ఇవి గొప్పవానికి పేర్లు. మర్మరః 1, అవ్యక్తనిస్స్వనః 2, ఇవి అస్పష్టధ్వని పేరులు. శివాలయః 1, పితృవనం 2, ఇవి శ్మశానము పేర్లు. చితా 1, కాష్ఠమరీ 2, చితిః 3, ఇవి కాష్ఠము పేరులు.

కర్ణవంశో భవేన్మంచః - శ్రీగ్రహః శకునిప్రపా ।

తాంబూలదో వాగులికః - సురభిః ఫాల్గునానుజః ॥ 132

కర్ణవంశః 1, మంచః 2, ఇవి మంచము పేర్లు. శ్రీగ్రహః 1, శకునిప్రపా 2,

ఇవి పక్షులకు నీరుపోయుశాల. తాంబూలదః 1, వాగులికః 2, ఇవి తాంబూలము లిచ్చువాని పేరులు. సురభిః 1, ఫాల్గునానుజః 2, ఇవి వసంతకాలము పేరులు.

తాంబూలరాగో మసుర - స్తరువారిః కృపాణకః ।

స్వాగతం కుశలప్రశ్నః - సామీచీ వందనా మతా ॥ 133

తాంబూలరాగః 1, మసురః 2, ఇవి తాంబూలరాగము పేరులు. తరువారిః 1, కృపాణకః 2, ఇవి ఖడ్గము పేరులు. స్వాగతం 1, కుశలప్రశ్నః 2, ఇవి కుశల ప్రశ్నము పేరులు. సామీచీ 1, వందనా 2, ఇవి స్తుతి పేరులు.

సముద్గః సంపుటో జ్ఞేయో - హయస్కంధో హయచ్చటా ।

పిండారో మహిషీపాలే - మసూరే చ గభోలికః ॥ 134

సముద్గః 1, సంపుటః 2, బరిణె పేరు. హయస్కంధః 1, హయచ్చటా 2, గుఱ్ఱము మూఁపుజూలు పేరు. పిండారః 1, మహిషీపాలే = గేదెలఁ గాయువాఁ డు. మసూరః 1, గభోలికః 2, చిఱుసెనగలు.

కాహలీ తరుణీ ప్రోక్తా - ఛురా తు కథితా సుధా ।

కాంపిల్లికా రోచనికా - కాలికా వస్కరాటికా ॥

135

కాహలీ 1, తరుణీ 2, యౌవనవంతురాలు. ఛురా (సీ) 1, సుధా 2, సున్నము. కాంపిల్లికా 1, రోచనికా 2, గోరోజున విశేషము పేరులు. కాలికా 1, వస్కరాటికా 2, తేలు.

కాలికా క్షీరకీటః స్యాత్ - ఖండపాలస్తు ఖాండికః ।

పాంశురః పీఠసర్పీ స్యాత్ - ధల్లలో రోమశః స్మృతః॥

136

కాలికా 1, క్షీరకీటః 2, పాలలోని పురుగు. ఖండపాలః 1, ఖాండికః 2, బిళ్ల కుడుము. పాంశురః 1, పీఠసర్పి 2, కుంటివాడు. ధల్లలః 1, రోమశః 2, దేహమునిండ రోమములు గలవాడు.

పూగపాత్రే ఫరువకం - కబంధో రుండ ముచ్చతే ।

తూలికా స్యాన్నవతికా - స్తానమాలస్యముచ్చతే॥ 137

పూగపాత్రం 1, ఫరువకం 2, పోకలుపెట్టు పళ్లెము. కబంధః 1, రుండం 2, తలలేని మొండెము. (తల) తూలికా 1, నవతికా 2, బొమ్మలు వేయు కుంచెపేరు. స్తానం 1, అలస్యం 2, అలస్యము పేరు.

భాజనే కమరం ప్రోక్తం - పుణ్యశ్లోకో నలో మతః ।

గౌరవం ప్రతిపత్తిః స్యాత్ - ద్వారిః పథికసంహతిః ॥ 138

భాజనం 1, కమరం 2, భిక్షాపాత్రము. పుణ్యశ్లోకః 1, నలః 2, నలమహారాజు. గౌరవం 1, ప్రతిపత్తిః 2, గౌరవభావము. ద్వారిః 1, పథికసంహతిః 2, ప్రయాణీకుల గుంపు.

యామకిన్యపి యామిస్త్రీ - హాఫికా చోపపుష్పికా ।

వాతపుత్రే విటధరో - నిర్మాల్యం నిర్మలం మతమ్॥ 139

యామకినీ 1, యామిస్త్రీ 2, గస్తీ తిరుగు స్త్రీ పేరు. హాఫికా 1, ఉపపుష్పికా 2 అవలింత పేరు. వాతపుత్రః 1, విటధరః 2, మహాధూర్తుడు. నిర్మాల్యం 1, నిర్మలం 2, పరిశుద్ధమైనది

ఇంద్రాసనే మతా గుంజా - గులుంఘో గుచ్ఛకో మతః ।

భోగావాసో వాసగృహం - మేంతో హస్తీపకః స్మృతః॥ 140

ఇంద్రాసనం 1, గుంజా 2, చౌటిపట్టు పేరు. గులుంఘః 1, గుచ్ఛకః 2, పూలగుత్తి. భోగావాసః 1, వాసగృహం 2, శయనగృహము. మేంతః 1, హస్తీపకః 2, మావటివాడు.

మాయుః పలాగ్నిః పలలం జ్వరస్యాత్ - అజీర్ణమంత్రే^౨థ మిరామయశ్చ।
తృప్తిశ్చ సౌహిత్యముదంతికా స్యాత్ - క్షుత్కారికా భోగపిశాచికా చ ॥ 141

మాయుః 1, పలాగ్నిః 2, పలలం 3, జ్వరః 4, పైత్యము. మిరామయః 1, అజీర్ణమంత్రే = అజీర్ణమంత్రము. తృప్తిః 1, సౌహిత్యం 2, ఉదంతికా 3, తృప్తిపేర్లు. క్షుత్ 1, క్షురికా 2, (సీ) భోగపిశాచికా 3, ఆఁకలి పేరులు.

మోగో జలవరంటః స్యాత్ - కణా కుంభీరమక్షికా ।

వహలం వార్భటః పోత - స్తరాలుశ్చాహిపుత్రకః॥ 142

మోగః 1, జలవరంటః 2, జలవసంతమను వ్రణము. కణా 1, కుంభీరమక్షికా 2, నూటిపట్టు ఈగ. వహలం 1, వార్భటః 2, పోతః 3, పడవ పేరులు. తరాలుః 1, అహిపుత్రకః 2, నౌకా విశేషము.

కాహలస్తు మహానాదో - మార్దంగం పత్తనం విదుః ।

స్వాదరిత్రం తరిరథ - పాత్రపాలః తులాధటః ॥ 143

కాహలః 1, మహానాదః 2, పెద్ద ధక్కా పేరు. మార్దంగం (న) 1, పత్తనం 2, పట్టణము పేరు. అరిత్రం 1, తరిః 2, ఓడ తెడ్డు. పాత్రపాలః 1, తులాధటః 2, తక్కిన దండె.

కాకినీ పణతుర్యాంశే - జ్వలదంగార ఉల్ముకమ్ ।

అయనం చ స్వభావః స్యాత్ - మంజికా వారసుందరీ ॥ 144

కాకినీ 1, పణతుర్యాంశే = కర్షమెత్తు తామ్రనాణెములో నాలుగవ భాగము. జ్వలదంగారః 1, ఉల్ముకం 2, కొటివి. అయనం 1, స్వభావః 2, స్వభావము పేర్లు. మంజికా 1, వారసుందరీ 2, ఇవి వేశ్యపేరులు.

నీలమణిర్మసారః స్యాత్ - గుంజా పారహికా మతా ।

భార్యా పాణిగృహీతీ చ - దుకూలం క్షౌమముచ్చతే ॥ 145

నీలమణి: 1, మసార: 2, ఇవి ఇంద్రనీలము పేరులు. గుంజా 1, పాఠహికా 2, పూసల గురువింద పేరు. భార్యా 1, పాణిగృహీతీ (ఈ. సీ) 2, ఇవి భార్య పేరులు. దుకూలం 1, క్షౌమం 2 ఇవి పట్టుబట్ట

గ్రంథస్య నిర్మితౌ శయ్యా - వధూటీ వధూటీజనే ।

బందిచౌరో మాచలస్యాత్ - కుంభిలస్సంధిహారకః॥ 146

శయ్యా (ఆ. సీ) గ్రంథనిర్మాణవిధము. వధూటీ (సీ) 1, వధూటీజన: 2, అందుది. బందిచౌర: 1, మాచల: 2, కారాగృహములోని దొంగ పేర్లు. కుంభిల: 1, సంధిహారక: 2, కన్నపు దొంగ పేరు.

అభ్రముస్సభ్రనాగస్య - కుముదస్య తు పింగళా ।

అంగనా వామనస్య స్యాత్ - అంజనస్యాంజనావతీ ॥ 147

అభ్రము: 1, ఐరావతము భార్యపేర్లు. పింగళా 1 కుముదమను దిగ్గజపత్ని పేరు. అంగనా 1, వామనమను దిగ్గజము భార్యపేరు. అంజనావతీ 1, అంజనమను దిగ్గజము భార్యపేరు.

కపిలా పుండరీకస్య - అనుపమా సుప్రతీకస్య ।

శేషస్య తామ్రకర్ణీ చ - శుభ్రదంతీ సార్వభౌమస్య॥ 148

కపిలా 1, పుండరీక దిగ్గజము భార్యపేరు. అనుపమా 1 సుప్రతీకమను దిగ్గజము భార్యపేరు. తామ్రకర్ణీ 1 శేషదిగ్గజపత్ని పేరు. శుభ్రదంతీ 1 సార్వభౌమమను దిగ్గజపత్ని పేరు.

సేవా చాటూక్తి రాలోకో_ - మరో గంత్రిరథః స్మృతః ।

చిపిటో ధాన్యచమసః - ఖాజికో లాజి ఉత్తపః ॥ 149

సేవా 1, చాటూక్తి: 2, ఆలోక: 3, సేవచేయుట. అమర: 1, గంత్రిరథ: 2,

పెంటమోయు బండిపేర్లు. చిపిట: 1, ధాన్యచమస: 2, అటుకులు. ఖాజిక: 1, లాజి: 2, ఉత్తుష: 3, పేలాలు.

అభ్యాసో గుణనీయ: స్యాత్ - మాధి: పత్రశిరా మతా ।

భౌతో దేవలక: భ్యాత: - ఖేటకం వసునందకే ॥

150

అభ్యాస: 1, గుణనీయ: 2, అలవాటు పేరు. మాధి: 1, పత్రశిరా 2, మకరికా పత్రాదులు. భౌత: 1, దేవలక: 2, పూజారివాఁడు. ఖేటకం 1, వసునందక: 2, దాలు.

పురందరా తు సురలా - కావేరీ చార్దజాహ్నవీ ।

కౌముద: కార్తికో మాస: - సౌభికస్త్వింద్రజాలిక: ॥

151

పురందరా (సీ) 1, సురలా 2, గంగానది. కావేరీ 1, అర్దజాహ్నవీ 2, ఇవి కావేరీ నదిపేరులు. కౌముద: 1, కార్తిక: 2, ఇవి కార్తికమాసము పేరులు. సౌభిక: 1, ఇంద్రజాలిక: 2, ఇవి గారడివాని పేళ్లు.

ప్రహేలకం వాచనకం - వీక్షాపన్నస్సవిస్మయ: ।

కుటలం పటలం నీవ్రం - వీధీ గృహతటీ మతా ॥

152

ప్రహేలకం 1, వాచనకం 2, గూఢార్థకావ్యము. వీక్షాపన్న: 1, సవిస్మయ: 2, ఆశ్చర్యము. కుటలం 1, పటలం 2, నీవ్రం 3, ఇంటిచూరు. వీధీ (ఈ. సీ) 1, గృహతటీ 2, బజారు.

సర్వవేశీ నట: ప్రోక్తో - మందాక్షే తు నటాంతికా ।

మృత్యులీ కురిక: ప్రోక్తో - శాలూరో వృష్టిభూ: ప్లవ: ॥

153

సర్వవేశీ (న్. పు) 1, నట: 2, నర్తకుఁడు. మందాక్ష: 1, నటాంతికా 2, సిగ్గు. మృత్యులీ (న్, పు) కురిక: 2, కుష్టువ్యాధి. శాలూర: 1, వృష్టిభూ: (ఊ. పుం) 2, ప్లవ:, 3 కప్ప.

స్వేదః సిప్రస్తనురస - స్వక్ష్మష్టం తు త్వగంకురః ।

నవోధా నవవారికా - దిక్మరీ నవయౌవనా ॥

154

స్వేదః 1, సిప్రః 2, తనురసః 3, ఇవి చెమట పేరులు. త్వక్ష్మష్టం 1, త్వగంకురః 2, గగుర్పాటు. నవోధా 1, నవవారికా 2, ముగ్ధనాయిక. దిక్మరీ (ఈ. సీ) 1, నవయౌవనా 2, నూతన యౌవనవతి.

సౌవర్చలే చ రుచకం - హింగులే రక్తపారదమ్ ।

రక్తోపలం గౌరికే చ - పారదే సూతకం విదుః॥

155

సౌవర్చలః 1, రుచకం 2, సౌవర్చలవణము. హింగులం 1, రక్తపారదం 2, ఇంగిలీకము. రక్తోపలం 1, గైరికం 2, గైరిక ధాతువు. పారదం 1, సూతకం 2, ఇవి పాదరసము పేళ్లు.

సాశూకః కంబలః ఖ్యాత - ఈమా త్వక్మండురో వ్రణః ।

కపటః పారిహార్యః స్యాత్ - ఈర్ష్యాలుః కుహనః స్మృతః॥

156

సాశూకః 1, కంబలః 2, కంబడి. ఈమా 1, త్వక్మండురః 2, వ్రణః 3, వ్రణము. కపటః 1, పారిహార్యః 2, మోసము. ఈర్ష్యాలుః 1, కుహనః 2, ఇవి అసూయాపరుని పేరులు.

ఋణమోక్షే విగణనం - లగ్నకే ఋణమారణః ।

భిక్షాశిత్వం తు పైశున్యం - మండః పిచ్ఛాంధసస్తథా॥

157

ఋణమోక్షం 1, విగణనం 2, ఋణవిముక్తి. లగ్నకః 1, ఋణమారణః 2, పూటకావు. భిక్షాశిత్వం 1, పైశున్యం 2, బిచ్చముతో బ్రదుకుట. మండః 1, పిచ్ఛాంధసః 2, గంజిపరక పేరులు.

వాయుకేతుః క్షితికణః స్యాత్ - ఆస్ఫాలే ర్ఘులజ్ఞలా ।

సప్తాప్తిసూత్రే లోప్తం స్యాత్ - యావ్యయానం శిబీరథః ॥ 158

వాయుకేతుః 1, క్షితికణః 2, ధూళి. ఆస్ఫాలః 1, ర్ఘులజ్ఞలా 2, ఏనుగు చెవి కొట్టుకొనుట. లోప్తం 1, ఇది సప్తాప్తిసూత్రే = దొంగిలింపబడిన సొమ్ము. యావ్యయానం 1, శిబీరథః 2, పల్లకి.

మల్లయాత్రా మాలవీ స్యాత్ - నిర్భర్తనమలక్తకః ।

కౌశలికా ప్రాభృతకం - మట్టకం లాసకం విదుః॥ 159

మల్లయాత్రా (ఆ. సీ) 1, మాలవీ 2, మల్లురుయుద్ధమున కేగుట. నిర్భర్తనం 1, అలక్తకః 2, లక్ష్మ. కౌశలికా 1, ప్రాభృతకం 2, కానుక. మట్టకం 1, లాసకం 2, గృహశిరోభాగము.

స్వదోషాచ్ఛాదనం మక్ష- - శ్చుల్లీ స్యాన్మలకారికా ।

వాతాశ్వో భూమిపక్షః స్యాత్ - దారుర్విజయకుంజరః ॥ 160

స్వదోషాచ్ఛాదనం 1, మక్షః 2, ఇవి తనతప్పు కప్పిపుచ్చుటకు పేరులు. చూల్లీ 1, మలకారికా 2, పొయ్యి పేరు. వాతాశ్వః 1, భూమిపక్షః 2, కులినాశ్వము. దారుః 1, విజయకుంజరః 2, రాజెక్కు ఏనుగు.

ప్రభాతే గోసగోసర్గావంజనీ లేపకామినీ ।

ఉత్పటో గండకుసుమం - సిద్ధ సౌమేధికో మతః॥ 161

ప్రభాతం 1, గోసః 2, గోసర్గః 3 వేకువకాలము. అంజనీ, వేపకామినీ, గంధము మున్నగునవి పూసికొనుస్త్రీ. ఉత్పటః 1, గండకుసుమం 2, హస్తమదము. సిద్ధః 1, సౌమేధికః 2, మంచిమేధగలవాడు.

వృషాకపిః శిభీ శుష్మా - భస్మ పార్థటమర్థటమ్ ।

(ఉష్ణవాహీమీరథో ద్యుష్టో-గంత్రలఘ్వ ద్వివేశిరా) 162

వృషాకపి: 1, శిఖీ (న్, పు) 2, శుష్మా 3, అగ్ని. భస్మ 1, పార్శ్వటం 2, అర్హటం 3, బూడిదె.

కృకణ: కృమిరుద్దిష్ట: - శకృత్కీటే²న్యకారుకా ।

భారవాహో భారిక: స్యాత్ - స్కంధచాపో విహంగికా॥ 163

కృకణ: 1, కృమి: 2, ఇవి పురుగు పేరులు. శకృత్కీట: 1, అన్యకారుకా 2, సులిపురుగులు? మలభక్షణచేయు పురుగులు. భారవాహ: 1, భారిక: 2, బరువు మోయు కూలివాడు. స్కంధచాప: 1, విహంగికా 2, కావడిబద్ధ.

ఉన్నతో²జగర: ప్రోక్తో - ద్విముఖాహిరహీరణి: ।

పురోటి: పురసంస్కారే - హట్టి పురతటి మతా ॥ 164

ఉన్నత: 1, అజగర: 2, ఇవి కొండచిలువ పేరులు. ద్విముఖాహి: 1, అహీరణి: 2, ఇవి రెండుతలలపాము పేరులు. పురోటి: 1, పురసంస్కార: 2, నగరాలంకారము. హట్టి 1, పురతటి 2, అంగడివీధి.

మృణాళినీ పుటకినీ - స్థాసకో బుద్ధుదోభవేత్ ।

కలాచికా ప్రకోష్ఠ: స్యాత్ - హస్తపుచ్చస్తు కన్యూషమ్ ॥ 165

మృణాళినీ (ఈ. సీ) 1, పుటకినీ 2, పద్మలత. స్థాసక: 1, బుద్ధుద: 2, ఇవి నీటిబుడగ పేరులు. కలాచికా 1, ప్రకోష్ఠ: 2, మోచేయినుండి మణికట్టువఱకు, హస్తపుచ్చ: 1, కన్యూషం 2 హస్తావయవములు (వేళ్లు)

ఉత్సాహ: సూత్రతంతు: స్యాత్ - పిండిరో నీరస: స్మృత: ।

హరిణహృదయో భీరు: - సందేశోక్తిస్తు వాచికమ్ ॥ 166

ఉత్సాహ: 1, సూత్రతంతు: 2, మంగళసూత్రము. పిండిర: 1, నీరస: 2, ఇవి సారహీనమైన దాని పేరులు. హరిణహృదయ: 1, భీరు: 2, ఇవి పిరికివాని పేరులు. సందేశోక్తి: 1, వాచికం 2, సంవాదము.

శాలాజిరో వర్ధమానం - కుసీదం తు కలాంబికా ।

చర్వా తలప్రహారః స్యాత్ - కర్మరం ముద్గరం విదుః॥ 167

శాలాజిరః 1, వర్ధమానం 2, మూకుడు. కుసీదం 1, కలాంబికా 2, అప్పు ఇచ్చుట. చర్వా 1, తలప్రహారః 2, చెంపదెబ్బ పేరు. కర్మరం 1, ముద్గరం 2, ఆయుధవిశేషము(ఇనుప-గుదియ)

గోష్ఠాగారే²పి గంజః స్యాత్ - చింతావేశ్మని దార్వటమ్ ।

మానగ్రంధిర్భవేన్మృతుః - నిష్కుటో గృహవాటికా ॥ 168

గంజః 1, గోష్ఠాగారే = ఖజానాకొట్టు. దార్వటం 1, చింతావేశ్మని = రహస్యాలోచన గృహము. మానగ్రంధిః 1, మంతుః 2, అపరాధము. నిష్కుటః 1, గృహవాటికా 2, గృహమందలి తోట.

శైలస్య కటకే దంతః - తద్దినం ప్రతివాసరే ।

సూత్రమేవ సూత్రతంతుః - కృశరాపి తిలౌదనే ॥ 169

దంతః 1, శైలస్య కటకే = కొండచరియ. తద్దినం 1, ప్రతివాసరే = ప్రతిదివసము. సూత్రం 1, సూత్రతంతుః 2, జందెము. కృశరా 1, తిలౌదనే 2, నువ్వుల పులగము.

స్యాదాసవో²పి కురసః - సరకం మద్యభాజనే ।

నిశ్చుక్మాణం దంతశాణం - గోగ్రంధిః శుష్కగోమయే॥ 170

ఆసవః 1, కురసః 2, మద్యము. సరకం 1, మద్యభాజనే = కల్లుకుండ. నిశ్చుక్మాణం 1, దంతశాణం = పండ్లపొడి పేరు. గోగ్రంధిః 1, శుష్కగోమయే = ఎండిన ఆవు పేడ పేరు.

అష్టాపదం నయపీఠీ - నయస్తు జతుపుత్రకః ।

విందుతంత్రో భవేదక్షః - పాంచాలీ శాలిశృంఖలా ॥ 171

అష్టాపదం 1, నయపీఠీ 2, సాగటాలపాళి. నయః 1, జతుపుత్రకః 2, ద్యూత విశేషము. విందుతంత్రః 1, అక్షః 2, పాచికలు. పాంచాలీ 1, శాలిశృంఖలా 2, సాగటాల సారె.

ప్రస్తారస్తలినం శయ్యా - రోమగుచ్ఛః ప్రక్షిర్ణకమ్ ।

శివా లోపాశికా జ్ఞేయా - సరమా తుంబురీ శునీ ॥ 172

ప్రస్తారః 1, తలినం 2, శయ్యా 3, శయ్య. రోమగుచ్ఛః 1, ప్రక్షిర్ణకం 2, చామరము. శివా 1, లోపాశికా 2, అడుగునక్క. సరమా 1, తుంబురీ 2, శునీ 3, అడుగునక్క.

పాదాంగదీ హంసకః స్యాత్ - ప్రతికర్మ ప్రసాధనమ్ ।

కర్ణపాలీ తు కర్ణాందూః - అంగులీయకమూర్మికా ॥ 173

పాదంగదీ 1, హంసకః 2, కాలికడియము. ప్రతికర్మ 1, ప్రసాధనం 2, మకరికా పత్ర రచన. కర్ణపాలీ 1, కర్ణాందూః 2, చెవికమ్మపేరు. అంగులీయకం 1, ఊర్మికా 2, ఉంగరము.

ఖాతభూః ప్రతికూపః స్యాత్ - లంభా స్యాద్వాటశృంఖలా ।

కంధరా తోరణం కంటీ - సూత్రాలీ గలమేఖలా ॥ 174

ఖాతభూః 1, ప్రతికూపః 2, అగడ్త. లంభా 1, వాటశృంఖలా 2, త్రోవనడ్డగించు గేటు. కంధరా 1, తోరణం 2, కంటీ 3, కంటె పేరులు. సూత్రాలీ 1, గలమేఖలా 2, కంఠసూత్రము.

శాసనం ధర్మకీలః స్యాత్ - సకృతం శూద్రశాసనమ్ ।

పట్టోలికా క్షప్తకీలా - సిందూరం రక్తశాసనమ్ ॥ 175

శాసనం 1, ధర్మకీలః 2, రాజశాసనము. సకృతం 1, శూద్రశాసనం 2, శూద్రుని ఆజ్ఞ. పట్టోలికా 1, క్షప్తకీలా 2, వ్యవస్థాపత్రము. సిందూరం 1, రక్తశాసనం 2, సిందూరము పేళ్లు.

రాసస్తు గోదుహం క్రీడా - గీతిః పారావతీ తథా ।

వేణుర్యవఫలో వంశో - నవీనే నవకాలికా ॥

176

రాసః 1, గోదుహం 2, క్రీడా 3, గోపాలుర క్రీడావిశేషము. గీతిః 1, పారావతీ 2, గోపకులగీతము. వేణుః 1, యవఫలః 2, వంశః 3, వెదురుపేరు. నవకాలికా 1, నవీనే = క్రొత్తగ చేసినది.

ముఖఘంటా హులహులీ - తలాచీ నలపట్టికా ।

నీపో ధరాకదంబః స్యాత్ - వీరభద్రస్తు వీరణమ్ ॥

177

ముఖఘంటా 1, హులహులీ 2, స్త్రీల మంగళజనకమగు ముఖశబ్దము. తలాచీ 1, నలపట్టికా 2, కిక్కునగడ్డి చాప. నీపః 1, ధరాకదంబః 2, మొగలుకడిమిచెట్టు. వీరభద్రః 1, వీరణం 2, అవురుగడ్డి.

ఖడ్గటస్తు బృహత్కాశం - కోశాంగమిత్కటం విదుః ।

గంఢీరస్తు సమంతః స్యాత్ - ప్రీభేరం వారివాలకమ్ ॥

178

ఖడ్గటః 1, బృహత్కాశం 2, పెద్ద రెల్లు. కోశాంగం 1, ఇత్కటం 2, కోశాంగమునకు పేరు. గంఢీరః 1, సమంతః 2, ఏరువంగచెట్టు. ప్రీభేరం 1, వారివాలకం 2, కురువేరు.

శితోత్పలం గంధసోమం - హరిమంథోఽతిముక్తకః ।

కర్కారుకస్తు కాలింగః - శృంగాటో జలకంటకః॥

179

శితోత్పలం 1, గంధసోమం 2, తెల్ల కలువ. హరిమంథః 1, అతిముక్తకః 2, నెమ్మి చెట్టు. కర్కారుకః 1, కాలింగః 2, పుచ్చ చెట్టు. శృంగాటః 1, జలకంటకః 2, కూటికూర.

హిలమోచీ జలబ్రహ్మ - వాయసీ కాకమాచికా ।

పున్నాగః కేసరశ్చైవ - చాంపేయో నాగకేసరః॥ 180

హిలమోచీ 1, జలబ్రహ్మ 2, తీగబచ్చలి. వాయసీ 1, కాకమాచికా 2, కామంచి చెట్టు. పున్నాగః 1, కేసరః 2, సురపొన్న చెట్టు. చాంపేయః 1, నాగకేసరః 2, నాగకేసర వృక్షము.

స్యాద్దోలికా చ హిందోలా - లావణ్యం లవణం మతమ్ ।

సుఖాశో రాజతిమిషః - కటుకో రాజసర్వపః ॥ 181

దోలికా 1, హిందోలా 2, ఉయ్యాల పేరులు. లావణ్యం 1, లవణం 2, ఉప్పు పేరు. సుఖాశః 1, రాజతిమిషః 2, సుఖమగు భోజనము. కటుకః 1, రాజసర్వపః 2, అవాలలో భేదము.

సితమాషో రాజమాషో - మసూరో వ్రీహికాంచనః ।

మధుక్షీరస్తు ఖర్జూరః - శాలః శకుంతరుర్మతః ॥ 182

సితమాషః 1, రాజమాషః 2, అలచందలు. మసూరః 1, వ్రీహికాంచనః 2, చిఱుసెనగలు. మధుక్షీరః 1, ఖర్జూరః 2, కర్జూరపుచెట్టు. శాలః 1, శకుంతరుః 2, ఏపె చెట్టు.

ముస్తో రాజకశేరుః స్యాత్ - రోహిణశ్చందనద్రుమః ।

కాకమద్గుల్లరంకః - కోయష్టిర్జలకుక్కుభః ॥ 183

ముస్తః 1, రాజకశేరుః 2, తుంగముస్తే. రోహిణః 1, చందనద్రుమః 2, గంధపుచెట్టు. కాకమద్గుః 1, జలరంకః 2, వాలుకొంగ. కోయష్టిః 1, జలకుక్కుభః 2, జలచరపక్షి విశేషము.

వర్తికా విష్ణులింగీ స్వాత్ - వనాఖుశ్శశకః స్మృతః ।

తామ్రకృమిరింద్రగోపః - గృహగోధా గృహలికా ॥

184

వర్తికా 1, విష్ణులింగీ 2, మీలవల్లంకి పిట్ట. వనాఖుః 1, శశకః 2, కుందేలు. తామ్రకృమిః 1, ఇంద్రగోపః 2, ఆర్ద్ర పురుగు. గృహగోధా 1, గృహలికా 2, బల్లి

దివాంధో హరినేత్రః స్వాత్ - గోనందీ లక్ష్మణా మతా ।

కురంకురః పుష్కరాఖ్యో - వాతులిస్తరుతూలికా ॥

185

దివాంధః 1, హరినేత్రః 2, గుడ్లగూబ. గోనందీ 1, లక్ష్మణా 2, అండుబెగ్గురు పక్షి. కురంకురః 1, పుష్కరః 2, మగబెగ్గురుపక్షి. వాతులిః 1, తరుతూలికా 2, సుడిగాలి.

కోలపుచ్చస్తు కంకః స్వాత్ - గర్గాటో యోగనాలికః ।

గ్రామ్యమద్గురికా శృంగీ - రాజశృంగస్తు మద్గురః॥

186

కోలపుచ్చః 1, కంకః 2, రాబందు. గర్గాటః 1, యోగనాలికః 2, మత్స్య విశేషము. గ్రామ్యమద్గురికా 1, శృంగీ 2, బొమ్మడాయిచేప. రాజశృంగః 1, మద్గురః 2, మత్స్యవిశేషము.

పంకగ్రాహస్తు మకరః - శఫరః శ్వేతకోలికః ।

చింగటస్తు మహాశల్కః - పోతాధానం జలాండకమ్॥

187

పంకగ్రాహః 1, మకరః 2, మొసలి. శఫరః 1, శ్వేతకోలికః 2, బేడిస చేప. చింగటః 1, మహాశల్కః 2, చింగట మత్స్యము. పోతాధానం 1, జలాండకం 2, చిటుమీలగుంపు.

ఫలకీతు చిత్రఫలీ - మత్స్యరాజస్తు రోహితః ।

కాకోచికస్తు కాకోచీ - వకాచీ వకచించికా ॥

188

ఫలకీ 1, చిత్రఫలీ 2, నడగడ్డిలోని చేప. మత్స్యరాజు: 1, రోహిత: 2, ఎఱ్ఱమీను. కాకోచిక: 1, కాకోచీ 2, కాకోచిక మత్స్యము. వకాచీ 1, వకచించికా 2, బకచించికామత్స్యము.

కవయీ క్రకచప్పట్టి - ఖలేశస్తు ఖలేశయ: ।

ఇల్లిశో రాజశఫర- ఇంచాకో జలవృశ్చిక: ॥

189

కవయీ 1, క్రకచప్పట్టి 2, అంపపుతోక చేప. ఖలేశ: 1, ఖలేశయ: 2, ఖలిశమను చేప. ఇల్లిశ: 1, రాజశఫర: 2, ఇల్లినెచేప పేరు. ఇంచాక: 1, జలవృశ్చిక: 2, నీరు తేలు.

దండపాలో_ర్ధశఫర: - కంకత్రోటో జలవృథ: ।

లఘుగర్గస్త్రికంట: స్యాత్ - సితాంకో వాలుకాగడ:॥

190

దండపాల: 1, అర్ధశఫర: 2, తిమింగలభేదము. కంకత్రోట: 1, జలవృథ: 2, గద్దముక్కుచేప. లఘుగర్గ: 1, త్రికంట: 2, ఏనుగు పల్లెరు వంటి చేప. సితాంక: 1, వాలుకాగడ: 2, వాలుకాగడమనుచేప.

కనకపలం కురుబిస్త: - కరికవలో విధానం స్యాత్ ।

బ్రాహ్మీ తు పంకగడక: - శకులో దండపాలక: ॥

191

కనకపలం 1, కురుబిస్త: 2, నాలుగు కర్షములయెత్తు బంగారము. కరికవల: 1, విధానం 2, ఏనుగున కిచ్చు అహార కబళము. బ్రాహ్మీ 1, పంకగడక: 2, బురదమట్టచేప. శకుల: 1, దండపాలక: 2, నూతామడల పొడవుచేప.

నివోలకం నిచులకం - మందామణిరలింజర: ।

వేది: స్థండిలసితకం - పన్యాటో నిమ్మట: స్మృత:॥

192

నిచోలకం 1, నిమలకం 2, భటాదు చోళాదిసన్నాహము. మందామణి: 1, అలింజర: 2, పెద్దబాన. వేది: 1, స్థండిలసితకం 2, అరుగు. పన్యాట: 1, నిమ్మట: 2, పైరువేయుమడి.

లోపాసికా ఖంఖిరీ స్యాత్ - పల్యాటో నిమ్మట: స్మృత: ।

అంకేష్వేవాంకమంగానిస్మృత ముత్తానముత్తటమ్ ॥ 193

లోపాసికా 1, ఖంఖిరీ 2, ఆండునక్క. పల్యాట: 1, నిమ్మట: 2, ఉపవనము పేరు. ఉత్తానం 1, ఉత్కటం 2, వెల్లకిల పరుండుట.

స్యాన్మార్జితా రసాలా చ - బుక్కార: సింహనాదక: ।

కర్ణగూఢం కర్ణమలం - సింఘాణం నాసికామలమ్ ॥ 194

మార్జితా 1, రసాలా 2, భక్త్యవిశేషము. బుక్కార: 1, సింహనాదక: 2, సింహనాదము. కర్ణగూఢం 1, కర్ణమలం 2, చెవిలోని గుబిలి. సింఘాణం 1, నాసికామలం 2, చీమిడి.

దంతమలం పుష్పికా స్యాత్ - కులకం రసనామలం ।

కారంధమీ ధాతువాదీ - దరిద్రో దుర్విధ: స్మృత: ॥ 195

దంతమలం 1, పుష్పికా 2, పండ్లమీది పాచి. కులకం 1, రసనామలం 2, నాలుకపైని పాచి. కారంధమీ 1, ధాతువాదీ 2, ధాతువాదమెఱిగినవాడు. దరిద్ర: 1, దుర్విధ: 2, దరిద్రుడు.

స్వాన్మంత్రగండకో విద్యా - పక్షద్వారం ఖడక్కికా ।

ఆర్థవస్త్రం జలార్థ: స్యాత్ - దోషశ్చాదీనవో మత: ॥ 196

మంత్రగండక: 1, విద్యా 2, విద్య. పక్షద్వారం 1, ఖడక్కికా 2, సింహద్వారమునకుఁ గల చిన్నవాకిలి. ఆర్థవస్త్రం 1, జలార్థ: 2, తడిసిన వలువ. దోష: 1, అదీనవ: 2, దోషము పేర్లు.

యోజనం మార్గధేనుః స్యాత్ - నల్వః కిష్కుచతుశ్చతమ్ ।

చోలకో వాణవారః స్యాత్ - కూర్వాసస్త్యర్థచోలకః ॥ 197

యోజనం 1, మార్గధేనుః 2, ఆమడ దూరము. నల్వః 1, కిష్కుచతుశ్చతమ్ 2, నూరు బారలదూరము. చోలకః 1, వాణవారః 2, దూదిబొంతచొక్కా కూర్వాసః 1, అర్థచోలకః 2, చొక్కా

నాగోదరమురస్రాణం - జంఘాత్రాణం తు మంక్షణమ్ ।

స్యాత్ప్రాసాదో దేవకులం - తత్తు చైత్యం వినాముఖమ్ ॥ 198

నాగోదరం 1, ఉరస్రాణం 2, కవచము. జంఘాత్రాణం 1, మంక్షణం 2, పిక్కల కవచము. ప్రాసాదః 1, దేవకులం 2, దేవమందిరము. చైత్యం 1, వినాముఖం 2, బొడ్డుల ఆలయము.

తృణపూలీ తు చంచా స్యాత్ - యధార్థం తు యథా తథా ।

ఆఘాతనం వధస్థానం - కారా బంధనవేశ్యని ॥ 199

తృణపూలీ 1, చంచా 2, గడ్డితోఁ గట్టిన మనుష్యుని బొమ్మ. యధార్థం 1, యథాతథా 2, సత్యము. ఆఘాతనం 1, వధస్థానం 2, వధ్యస్థానము. కారా (సీ) 1, బంధనవేశ్యని = చెఱసాల.

స్కంధాగ్నిః స్థూలకాష్ఠాగ్నిః - తృణాగ్నిస్తు భవేత్సమః ।

ఇంగలస్తు కరీషాగ్నిః - జ్వరాగ్నిస్తాధిమన్యవః ॥ 200

స్కంధాగ్నిః 1, స్థూలకాష్ఠాగ్నిః 2, లావుకొయ్యల గాల్చిన నిప్పు. తృణాగ్నిః 1, సమః 2, తృణాగ్ని. ఇంగలః 1, కరీషాగ్ని 2, పిడకనిప్పు. జ్వరాగ్నిః 1, అధిమన్యవః 2, జ్వరాగ్ని పేరు.

శ్వశురః స్వామిజనకః - సాధుధీర్వరవత్సలా ।

భగసార్థస్తథా విద్ధో - హేలావుకోశ్వవిక్రయా॥

201

శ్వశురః 1, స్వామిజనకః 2, మగని తండ్రి. సాధుధీః 1, వరవత్సలా 2, అత్త. భగసార్థః 1, విద్ధః 2, కుటిలుని పేర్లు. హేలావుకః 1, అశ్వవిక్రయా (న్, పు) 2, గుఱ్ఱముల అమ్మువాడు.

గృహవిత్తో గృహపతిః - తుంబీపుష్పం లతాంబుజమ్ ।

లోహికాథ రసోనిః స్యాత్ - నిలింపస్త్రిదశః స్మృతః॥

202

గృహవిత్తః 1, గృహపతిః 2, గృహస్థుడు. తుంబీపుష్పం 1, లతాంబుజం 2, సారపూవు. లోహికా 1, రసోనిః 2, లోహపాత్రము. నిలింపః 1, త్రిదశః 2, దేవతలు.

గందూపదీ భూలతా స్యా - నృండలీ ఘుర్ఘరీ మతా ।

స్వచ్ఛట్ట్యంగులిసందేశః - లంఘనం చాపతర్పణమ్॥

203

గందూపదీ 1, భూలతా 2, ఎఱ్ఱలు. మండలీ 1, ఘుర్ఘరీ 2, వాద్యవిశేషము. స్వచ్ఛట్టిః 1, అంగులిసందేశః 2, చిటికె వేయుట. లంఘనం 1, అపతర్పణం 2, ఉపవాసము.

గజధక్కా మదామ్నాతః - శృంగారో గజమండనమ్ ।

ప్రతిమో రణరంకః స్యా - ద్వటకః కదరః సృణిః ॥

204

గజధక్కా 1, మదామ్నాతః 2, ఏనుగుపై నుండు నగారా. శృంగారః 1, గజమండనం 2, గజాలంకారము. ప్రతిమః 1, రణరంకః 2, యుద్ధోత్సాహముగల ఏనుగు. వటకః 1, కదరః 2, సృణిః 3, అంకుశము.

వీచీ జలలతా శ్రుండిః - ఘేనాగ్రం బుద్భుదం విదుః ।

జంబాలో జలకల్పః స్యా - దారణిః కులహండకః ॥

205

వీచీ 1, జలలతా 2, శ్రుండి: 3, తరంగము. ఫేనాగ్రం 1, బుద్బుదం 2, నీటిబుడగ. జంబాల: 1, జలకల్క: 2, బురద. అరణి: 1, కులహండక: 2, సుడి.

వివాక్యతం విరహితం - గండూషో ముఖపూరణే ।

కాష్ఠమల్ల: శవయానం - కషాయస్తూపరరస: ॥

206

వివాక్యతం 1, విరహితం 2, విడువబడినది. గండూష: 1, ముఖపూరణ: 2, పుక్కులించి వేయుట. కాష్ఠమల్ల: 1, శవయానం 2, పాడె. కషాయ: 1, తూపరరస: 2, వగరుతనము.

పర్వావధి: పరగ్రంథి: - పింజోలా పత్రకాహలా ।

గోహల్లం చ గలం గోవిత్ - పరిఘోద్ధారకంటక: ॥

207

పర్వావధి: 1, పరగ్రంథి: 2, వ్రేలి కణుపు. పింజోలా 1, పత్రకాహలా 2, దర్భకుంచె. గోహల్లం 1, గలం 2, గోవిత్ 3, గోమయముపేర్లు. పరిఘ: 1, ఉద్ధారకంటక: 2, ద్వారమునందుంచు లాటీ కట్ట.

కర్మరం చూర్ణఖండే న్యా- త్కర్మసారం కరంభకమ్ ।

స్పర్దాయామపి సంఘర్ష: - కఠోరం కర్మరం విదు: ॥

208

కర్మరం 1, చూర్ణఖండం 2, సున్నముగా నగురాయి. కర్మసారం 1, కరంభకం 2, పెరుగుతో తడిపిన పేలపిండి. స్పర్దా 1, సంఘర్ష: 2, తగవు. కఠోరం 1, కర్మరం 2, కఠినమైనది.

వందీ కవరకీమాహ- రాసందీ లఘుఖట్వికా ।

ఘటరాజ: స్మృత: కుంభో- గర్గరీకలశిర్మతా ॥

209

వందీ 1, కవరకీ 2, కొప్పు పేళ్లు. ఆసందీ 1, లఘుఖట్వికా 2, చవుకముగానుండు మంచమువంటిపీట (కట్లపీట) ఘటరాజ: 1, కుంభ: 2, కుండ. గర్గరీ 1, కలశి: 2, పెరుగు తఱచు కుండ.

విదురంజన్యముత్పాతం - నిర్ఘాతే వ్యోమముద్గరః ।

పర్యంతికా గుణభ్రంశో - గాంగేష్ఠీకటవర్మరా ॥

210

అంజన్యం 1, ఉత్పాతం 2, ఉత్పాతము పేళ్లు. నిర్ఘాతః 1, వ్యోమముద్గరః 2, పిడుగు. పర్యంతికా 1, గుణభ్రంశః 2, గుణనాశనము. గాంగేష్ఠీ 1, కటశర్మరా 2, ముత్యపుతీగ, అని, విదుః = తెలియుదురు.

ఉల్కా కులుక్కుగుంజా స్యా- త్కులక్కుస్తాలమర్దలః ।

సూత్రకోణే దమరుకం - సూత్రవీణా చ లావుకీ ॥

211

ఉల్కా 1, కులుక్కు గుంజా 2, ఉల్కాగ్ని (తోకచుక్కు) కులక్కుః 1, తాలమర్దలః 2, వాద్యవిశేషము. సూత్రకోణం 1, దమరుకం 2, దమరు. సూత్రవీణా 1, లావుకీ 2, వీణాభేదము, స్యాత్ = అగును.

మేలానందో మసిమణి- ర్లేఖనీ వర్ణతూలికా ।

ధాతూపలః కరినికా - మేలా పత్రాంజనం మసిః॥

212

మేలానందః 1, మసిమణిః 2, సిరాబుడ్డి. లేఖనీ 1, వర్ణతూలికా 2, కలము (కుంచె) ధాతూపలః 1, కరినికా 2, జేగురు టాయి. మేలా 1, పత్రాంజనం 2, మసిః 3, సిరా.

తర్కుటీ సూత్రలా తర్కు- ర్హల్లోల స్తర్కులాసకః ।

వర్తులా తర్కుపీఠీ స్యా- త్పంజికా తూలనాలికా॥

213

తర్కుటీ 1, సూత్రలా 2, తర్కుః 3, రాటము. ర్హల్లోలః 1, తర్కులాసకః 2, కదురు క్రిందనుంచు చిప్ప. వర్తులా 1, తర్కుపీఠీ 2, రాటము అడుగుచట్టము. పంచికా 1, తూలనాలికా 2, నూలుకండెపేరు.

నిర్వేష్టనం నాడిచీరం - దగ్ధేష్టకా స్యాజ్ఞా మకమ్ ।

దోలా ప్రేంఖా పుమాన్ ప్రేంఖో - వారాసనం వాస్పదనమ్॥

214

నిర్వేష్టనం 1, నాడిచీరం 2, కండెదారము. దగ్ధేష్టకా 1, రూమకం 2, కాల్చిన
యిటుక. దోలా 1, ప్రేంఖా 2, ప్రేంఖః 3, చౌత అను దోలి. వారాసనం 1,
వాస్పదనం 2, జలగృహము.

పిష్టవర్తిస్తు చమస - శ్చిత్రాపూపశ్చరువ్రణః ।

ష్టేచ్ఛితం పరభాషాయాం - లుంటికా న్యాయసారణీ॥ 215

పిష్టవర్తి: 1, చమసః 2, సోమరసము త్రాగుపాత్ర. చిత్రాపూపః 1, చరువ్రణః
2, పిండివంట భేదము. ష్టేచ్ఛితం 1, పరభాషాయాం = పరభాష. లుంటికా 1,
న్యాయసారణీ 2, యుక్తిగా పనిచేయు స్త్రీ.

శూకాపూట్టస్తృణమణి - శ్చాత్రగండః పదాద్యవిత్ ।

కోశకారః కాష్టతంతః - ర్యుక్కా స్యాత్కాష్టలేఖకః॥ 216

శూకాపూట్టః 1, తృణమణిః 2, నీలము (తృణగ్రాహి రత్నము.) శ్చాత్రగండః 1,
పదాద్యవిత్ 2, విభక్త్యంతములగు శ్లోకముల ఆది యెఱింగినవాఁడు. కోశకారః 1,
కాష్టతంతః 2, పట్టుపురుగు. ర్యుక్కా 1, కాష్టలేఖకః 2, కొయ్యతొలుచు పురుగు,
స్యాత్ = అగును.

విషశృంగీ భృంగరోలో - వరోలస్తృణషట్పదః ।

తుటుమో రంద్రబభ్రుః స్యాత్ - వినాలింగాలికా స్మృతా॥ 217

విషశృంగీ (న్. పు) 1, భృంగరోలః 2, కొమ్ములపురుగు. వరోలః 1, తృణషట్పదః
2, తుమ్మెదలో భేదము. తుటుమః 1, రంద్రబభ్రుః 2, ఎలుక, స్యాత్ = అగును.
వినాలింగాలికా అనబడును.

భశా విదారుః క్రకచపాదో - దృణశ్చాలిశ్చ వృశ్చికః ।

పద్మాక్షం పద్మబీజం చ - కర్ణికా బీజమాత్మకా ॥ 218

భశా 1, విదారుః 2, క్రకచపాదః 3, తొండ. దృణః 1, అలిః 2, వృశ్చికః 3, తేలు. పద్మాక్షం 1, పద్మబీజం 2, తామరగద్దెలోని విత్తులు. కర్ణికా 1, బీజమాతృకా 2, తామరపూవులోని గద్దె.

రంగమాతా భవేల్లాక్షా - ధీలటిర్దుహితా మతా ।

చాటలోలశ్చటుల్లోలో - జేంగటో దోహదః స్మృతః॥ 219

రంగమాతా 1, లాక్షా 2, లత్తుక (లక్కు). ధీలిటిః 1, దుహితా 2, కుమార్తె. చాటలోలః 1, చటుల్లోలః 2, ప్రియోక్తులం దాసక్తిగలవాఁడు. జేంగటః 1, దోహదః 2, గర్భిణ్యభిలాష.

ధౌతాంజలీ ధౌతబలీ - వజ్రకం దుగ్ధపాచనమ్ ।

చిత్రోక్తిః పుష్పశకటీ - చాసేచనమత్పక్తికృత్ ॥ 220

ధౌతాంజలీ 1, ధౌతబలీ 2, శుభ్రముగాఁ గడిగినదోసిలి. వజ్రకం 1, దుగ్ధపాచనం 2, పాలుకాచుపాత్రము. చిత్రోక్తిః 1, పుష్పశకటీ 2, ఆకాశవాణి. ఆసేచనం 1, అత్పక్తికృత్ 2, ఎంతచూచినను తనివితీరని సుందరవస్తువు.

కాలరాత్రిర్భీమరథీ - అస్వాధ్యాయో నిరాకృతిః ।

బ్రహ్మవాదః శ్రుతాదానం - విశ్వకద్రురభేటికః ॥ 221

కాలరాత్రిః 1, భీమరథీ 2, కాలరాత్రి. అస్వాధ్యాయః 1, నిరాకృతిః 2, వేదపఠనము చేయని బ్రాహ్మణుఁడు. బ్రహ్మవాదః 1, శ్రుతాదానం 2, బ్రహ్మవాదము. విశ్వకద్రుః 1, అభేటికః 2, వేటకుక్క.

హింసాలుకః ఖాదుకశ్చ - యోగితోఽలర్క ఇష్యతే ।

ద్రగడస్తూర్యగంజా స్యా- దాదర్శో ముకురః స్మృతః॥ 222

హింసాలుకః 1, ఖాదుకః 2, జంతువుల చంపుకుక్క ఖలుఁడు. యోగితే 1, అలర్కః 2, పిచ్చికుక్క. ఇష్యతే = అనబడును. ద్రగడః 1, తూర్యగంజా 2, వాద్యవిశేషము. ఆదర్శః 1, ముకురః 2, అద్దము, స్మృతః = అనబడును.

రాహూత్సృష్టో రసోనః స్యా- దంగరీ కోలనాసికా ।

మయటస్తృణహర్షం స్యా - త్కుత్రం గోమం చ మండపః ॥ 223

రాహూత్సృష్టః 1, రసోనః 2, రాహూయుక్తమగు సూర్యచంద్ర గ్రహములు, స్యాత్ = అగును. అంగరీ 1, కోలనాసికా 2, బంకిణీ వృక్షము. మయటః 1, తృణహర్షం 2, గడ్డితోఁ గట్టిన గృహ విశేషము, స్యాత్ = అగును. కుత్రం 1, గోమం 2, చ = మఱియు, మండపః 3, మండపము పేరులు.

ప్రవద్రంగః పణగ్రంథి- శ్చిత్తికా కటిశృంఖలా ।

విశారదః ప్రసిద్ధే స్యాత్ - శ్రీరక్షీరిందిరా మతా ॥ 224

ప్రవద్రంగః 1, పణగ్రంథిః 2, అంగడి వీధి. చిత్తికా 1, కటిశృంఖలా 2, సదుమునకు కట్టుగొలుసు. విశారదః 1, ప్రసిద్ధః 2, ప్రసిద్ధుఁడు, స్యాత్ = అగును. శ్రీః 1, లక్ష్మీః 2, ఇందిరా 3, లక్ష్మీదేవి, మతా = అనబడును.

సమాప్తము.

శ్రీః
వికాక్షరీకాశము
 సతీకము

అకారో వాసుదేవస్సాదాకారస్తు పితామహః।
 పూజాయామపి మాంగల్యే ఆకారః పరికీర్తితః ॥ 1

అః (పు) 1 విష్ణువు. ఆః (పు) 1, బ్రహ్మ 2, పూజ 3, మంగళసూత్రము.

ఈకార ఉచ్యతే కామో లక్ష్మీరీకార ఉచ్యతే ।
 ఊకారశృంకరః ప్రోక్త - ఊకారశ్చాపి లక్షణే ॥ 2

ఈః (పు) మన్మథుఁడు 1, సీ. లక్ష్మి 2

రక్షణే చాపి ఊకారః ఊకారో బ్రహ్మణి స్మృతః ।
 ఋకారో దేవమాతాస్యాత్ - ఋకారో దనుజప్రసూః ॥ 3

ఊః (పు) శంకరుడు 1. ఊః (పు) లక్షణము 1, రక్షించుట 2, బ్రహ్మ 3. ఋ (సీ) 1
 అదితి. ఋ (సీ) 1 దితి.

(౩)కారో దేవజాతీనాం మాతా స్వర్గః ప్రకీర్తితః ।

(౩ః) (సీ) దేవమాత (అదితి), పు 2 స్వర్గము.

(ఋ)కార స్మృత్యతే పూర్వైర్జననీ శబ్దకోవిదైః ॥ 4

(ఋ) (సీ) 1 తల్లి.

ఏకార ఉచ్యతే విష్ణు- రైకారః స్వాన్మహేశ్వరః ।
 ఓకారస్తు భవేద్బ్రహ్మ - ఓంకారోఽనంత ఉచ్యతే ॥ 5

ఏ (పు) విష్ణువు. ఐ (పు) 1 మహేశ్వరుఁడు. ఓ (పు) 1 బ్రహ్మ. ఓం (పు) పరా-
 త్పురుఁడు.

అం స్వాచ్చ పరమం బ్రహ్మ - అః స్వాచ్చైవ మహేశ్వరః ।

అం (స) 1 పరబ్రహ్మస్వరూపము. అః (పు) 1 శివుఁడు.

క: ప్రజాపతిరుద్దిష్టోక్తోర్క వాయునలేషు చ ॥ 6

క: (పు) 1 బ్రహ్మ, 2 సూర్యుడు, 3 వాయువు, 4 అగ్ని.

కశ్చాత్మని మయూరే చ క: ప్రకాశ ఉదాహృత: ।
కం శిరోజలమాఖ్యాతం కం సుఖం చ ప్రకీర్తితమ్॥ 7

క: (పు) 1 ఆత్మ, 2 నెమిలి, 3 కాంతి. కం (స) 1 తల, 2 నీరు, 3 సుఖము

వృథివ్యాం కు: సమాఖ్యాత: కు: శబ్దేపి ప్రకీర్తిత: ।
ఖమింద్రియే ఖమాకాశే ఖ: స్వర్గేపి ప్రకీర్తిత: ॥ 8

కు: (సీ) 1 భూమి. ఖం (స) 1 ఇంద్రియము, 2 ఆకాశము, 3 స్వర్గము.

సామాన్యే చ తథా శూన్యే ఖశబ్ద: పరికీర్తిత: ।
గోగణేశ సముద్దిష్టో గంధర్వో గ: ప్రకీర్తిత: ॥ 9

ఖ: (పు) 1 సామాన్యమైనది, 2 అభావము. గ: (పు) 1 వినాయకుడు, 2 గంధర్వుడు.

గం గీతం గా చ గాథా స్యాత్ ।
గౌశ్చ ధేను: సరస్వతీ - ఘా ఘంటాథ సమాఖ్యాతా॥ 10

గం (స) 1 గానము. గా (సీ) పూర్వకథ. గౌ (సీ) 1 ఆవు, 2 సరస్వతి. ఘా (సీ) 1 గంట.

ఘోఘనశ్చ ప్రకీర్తిత: - ఘంటీశే హననేఘర్మే ।
ఘుర్హ్వాణా ఘూర్హ్వానాపి - జకారో భైరవ: ఖ్యాతో జకారో విషయస్పృహ ॥11

ఘ: (పు) 1 మేఘము. ఘ: (పు) 1 చిటుగంటలు, 2 సంహారము, 3 వేడిమి.
ఘు: (పు) 1 పందిముట్టె. ఘూ: (పు) ధ్వని. జ: (పు) 1 భైరవుడు, 2 విషయవాంఛ.

చశ్చంద్రమా: సమాఖ్యాత: భాస్కరే తస్మరే మత: ।
నిర్మలం ఛం సమాఖ్యాతం - తరలే ఛ: ప్రకీర్తిత: ॥ 12

చ: (పు) 1 చంద్రుడు, 2 సూర్యుడు, 3 దొంగ. ఛం (స) పరిశుద్ధము. ఛ: (పు) 1 నాయకమణి, 2 కోయువాడు.

చేదకే ఛః సమాఖ్యాతః విద్వద్భిః శబ్దకోవిదైః ।
జకారో గాయనే ప్రోక్తో జయనే జః ప్రకీర్తితః ॥ 13

జః (పు) 1 పాటపాడువాఁడు, 2 జయము, 3 జయించువాఁడు.

జేతా జశ్చ ప్రకథితః సూరిభిః శబ్దశాసనైః ।
రవో ఝకారః కథితః నష్టే ఝశ్చేచ్ఛతే బుధైః ॥ 14

ఝః (పు) 1 ధ్వని, 2 నశించినది, 3 వాయువు, 4 అలంకారము.

ఝకారశ్చ తథా వాయౌ నేపథ్యే సముదాహృతః ।
ఇకారో గాయనే ప్రోక్తో ఇకారో ఝర్ఘర నౌ ॥ 15

ఇః (పు) 1 పాటకుఁడు, 2 ఝర్ఘరమను ధ్వనిపేరు.

టో ధరిత్ర్యాం చ కరకే టోధ్వనౌ చ ప్రకీర్తితః ।

టః (పు) 1 భూమి (సీ), 2 పు. వడగండ్లు, 3 ధ్వని.

రకారో జనతాయాం స్యాత్ రోధ్వనౌ చ శరేఽపి చ ॥ 16

రోమహేశః సమాఖ్యాతః రశ్చ శూన్యే ప్రకీర్తితః ।
బృహద్ధ్వనౌ చ రః ప్రోక్తః తథా చంద్రస్య మండలే ॥ 17

రః (పు) 1 జనులగుంపు, 2 ధ్వని, 3 మూర్ఖుఁడు,

4 శంకరుడు, 5 శూన్యము, 6 గొప్పధ్వని, 7 చంద్రమండలము.

డకారః శంకరే త్రాసే ధ్వనౌ భీమే నిరుచ్ఛతే ।

డః (పు) 1 శివుఁడు, 2 భయము, 3 ధ్వని, 4 భీముఁడు.

ఢకారః కీర్తితా ఢక్కా నిర్గుణే నిర్ధనే మతః ॥ 18

ఢః (పు) 1 గుణరహితుఁడు, 2 దరిద్రుఁడు, 3 భేరి.

ణకారః సూకరే జ్ఞానే నిశ్చయే నిర్ణయేఽపి చ ।

ణః (పు) 1 వరాహము, 2 జ్ఞానము, 3 సత్యము, 4 నిర్ణయము.

తకారః కీర్తితశ్చైరే క్రోడపుచ్ఛే ప్రకీర్తితః ॥ 19

తః (పు) 1 దొంగ, 2 పందితోఁక.

శిలోచ్చయే ధకారః స్యాత్థకారో నయరక్షణే ।

ధః (పు) 1 కొండ, 2 నీతికాపాడుట.

దకారోఽభ్రే కళత్రే చ ఛేదే దానే చ దాతరి ॥ 20

దః (పు) 1 ఆకాశము, 2 భార్య (సీ), 3 ఖండించుట, 4 ఇచ్చుట, 5 దాత.

ధం ధనే సధనే - ధః స్యాద్విధాతరి మనావపి ।

ధం (న) 1 ధనము, 2 ధనికుడు. ధః (పు) 1 బ్రహ్మదేవుడు, 2 మనువు.

ధిషణా ధీః సమాఖ్యాతా - ధూత్యైవం భారవిత్తయోః॥ 21

ధీః (సీ) 1 బుద్ధి. ధూః (సీ) 1 బరువు, 2 ధనము.

నేతా నశ్చ సమాఖ్యాతః తరణౌ నః ప్రకీర్తితః ।

నకారః సౌగతే బుద్ధౌ స్తుతౌ వృక్షే ప్రకీర్తితః॥ 22

నశబ్దః స్వాగతే బంధౌ వృక్షే సూర్యే చ కీర్తితః ।

నః (పు) 1 అధిపతి, 2 పడవ, 3 బౌద్ధశాస్త్రవేత్త, 4 బుద్ధుడు, 5 స్తోత్రము, 6 వృక్షము, 7 స్వాగతము, 8 చుట్టము, 9 చెట్టు, 10 సూర్యుడు.

పః కుబేరః సమాఖ్యాతః పశ్చిమే చ ప్రకీర్తితః ॥ 23

పవనే పస్సమాఖ్యాతః పః స్యాత్పానే చ పాతరి ।

పః (పు) 1 కుబేరుడు, 2 పడమటి దిక్కు, 3 వాయువు, 4 త్రాంగుట, 5 పాలించువాడు.

కఫే వాతే ఫకారః స్యాత్తథాహ్వానే ప్రకీర్తితః ॥ 24

పూత్కారేఽపి చ ఫః ప్రోక్తస్తథా నిష్ఫలభాషణే ।

ఫః (పు) 1 పిలుచుట, 2 కఫము, 3 వాతము, 4 పూత్కారము, 5 నిరర్థక సంభాషణము.

బకారే వరుణః ప్రోక్తః కలశే బః ఫలేఽపి చ॥ 25

వక్షస్థలే చ బః ప్రోక్తో-గదాయాం సముదాహృతః ।

బః (పు) 1 వరుణుడు, 2 కలశము, 3 పండు, 4 వక్షస్థలము, 5 గదాయుధము (సీ).

నక్షత్రే భం బుధాః ప్రాహుః - భవనే భః ప్రకీర్తితః॥ 26

భం (స) 1 నక్షత్రము. భః (పు) 1 గృహము

దీప్తిర్భా స్వాచ్చ భూర్భూమి - ర్భీర్భయం కథితం బుధైః ।

భా (సీ) 1 కాంతి. భూః (సీ) 1 భూమి. భీః (సీ) 1 భయము.

మః శివశ్చంద్రమా వేధా - మా లక్ష్మీ చ ప్రకీర్తితా॥ 27

మా చ మాతరి మానే చ - బంధనే మః ప్రకీర్తితః ।

మః (పు) 1 శివుడు, 2 బ్రహ్మ. మా (సీ) 1 లక్ష్మీ, 2 తల్లి, 3 అభిమానము.

మః (పు) 1 బంధనము.

యశో యః కథితః ప్రాజ్ఞైః యో వాయురితి శబ్ధితః ॥ 28

యానే యాతరి యస్తాగే కథిత శృబ్ధవేదిభిః ।

యః (పు) 1 కీర్తి, 2 వాయువు, 3 ప్రయాణము, 4 పోవువాడు, 5 త్యాగము.

రశ్చ రామేనిలే పహ్నా భూమా పపి ధనేపి చ ॥ 29

ఇంద్రియే ధనరోధే చ - రుద్ధయే చ ప్రకీర్తితః ।

రః (పు) 1 రాముడు, 2 వాయువు, 3 అగ్ని, 4 భూమి, 5 ధనము, 6 ఇంద్రియము, 7 ధనాటంకము.

రుః (పు) 1 భయము.

లో దీప్తా ద్యాం లశ్చ భూమా భయే చాహ్లాదనేపి చ॥ 30

లో వాతే లవణే చ స్వాల్లో దానే చ ప్రకీర్తితః ।

లః శ్లేష చాశయే చైవ ప్రలయే సాధనేపి లః ॥ 31

మానసే పరుణే చైవ లకార స్సాంత్యనేపి చ ।

లః (పు) 1 కాంతి, 2 ఆకాశము, 3 భూమి, 4 భయము, 5 సంతోషము, 6 గాలి, 7 లవణము, 8 దానము. 9 అలింగనము, 10 తలపు, 11 ప్రళయము, 12 సాధనము, 13 మనస్సు, 14 పరుణుడు, 15 ఓదార్పుట.

విశ్చ పక్షీ నిగదితో గగనం ప్రతికీర్తితమ్ ॥ 32

విః (పు) 1 పక్షి, 2 ఆకాశము.

శం సుఖం శంకరః శ్రేయః శశ్వ సీమ్ని నిగద్యతే ।

శం (న) 1 సుఖము, 2 శివుడు, (పు) 3 శ్రేయస్సు.

శయనే శః సమాఖ్యాతః హింసాయాం శో నిగద్యతే ॥ 33

శః (పు) 1 సీమ, 2 శయనము, 3 హింస.

షః కీర్తితో బుధైః శ్రేష్ఠే షశ్వ గంభీరతోచనే ।

ఉపసర్గే పరోక్షే చ షకారః పరికీర్తితః ॥ 34

షః (పు) 1 ఉత్తముడు, 2 గంభీర దృష్టిశాలి, 3 ఉపద్రవము, 4 ఎదురుగా.

సః కోపే వరణే సః స్యాత్ తథా శూలిని కీర్తితః ।

సః (పు) 1 కోపము, 2 ప్రాకారము, 3 శివుడు.

సా చ లక్ష్మీః బుధైః ప్రోక్తా గౌరీ చ స ఈశ్వరః॥ 35

సా (సీ) 1 లక్ష్మి, 2 పార్వతి. సః (పు) 1 శంకరుడు.

హః కోపే వరణే హశ్వ తథా శూలీ ప్రకీర్తితః ।

హః (పు) 1 కోపము, 2 ఏనుగు, 3 దివసము, 4 శివుడు.

హిః పద్యావరణే ప్రోక్తో హిః స్యా ధేత్వవధారణే॥ 36

హిః (పు) పద్యావరణము, 2 కారణము, 3 నిశ్చయము.

క్షః క్షేత్రే వక్షసి ప్రోక్తో బుధైః క్షః శబ్దశాసనే ।

క్షః (పు) 1 క్షేత్రము, 2 వక్షస్థలము, 3 వ్యాకరణశాస్త్రము.

క్షిః క్షేత్రే క్షత్రక్షే చ నృసింహే చ ప్రకీర్తితః ॥ 37

క్షిః (పు) 1 క్షేత్రము, 2 క్షాత్రసంరక్షణము, 3 నృసింహ స్వామి.

అగమేభ్యో భిధానేభ్యః ధాతుభ్యః శబ్దశాసనాత్ ।

ఏవమేకాక్షరం నామాభిధానం క్రియతే మయా॥ 38

శాస్త్రములనుండియు, నామధేయముల నుండియు, ధాతువుల నుండియు, వ్యాకరణశాస్త్ర సంబంధమునుండియు ఏకాక్షర నామములు నాచే సమకూర్పబడెను.

సమాప్తము.

హారావళి శబ్దానుక్రమణిక

పదము.	పుట.	అపతర్పణం	45	అష్టాపదమ్	37
అ		అప్రతిరథం	25	అసిపత్రః	21
అంగరీ	50	అభరుక్	17	అసిపుచ్చకః	17
అంగనా	32	అభ్యాసః	33	అస్తకంటకః	12
అంగారిణీ	9	అభ్రపిశాచకః	9	అస్థిభక్షః	17
అంగులితోరణం	24	అభ్రముః	32	అస్థినంహారః	20
అంగులీయకం	38	అమరః	32	అస్వాధ్యాయః	49
అంగులినందేశః	45	అమృతాహరణః	3	అహర్గణః	7
అంజనావతీ	32	అయః	13	అహిః	4
అంజన్యం	47	అయనం	31	అహిపుత్రకః	31
అక్షః	37	అరకః	22	అహీరణిః	36
అక్షధూర్తలః	18	అరిత్రం	31	ఆ	
అఖేదీకః	49	అరిష్టః	18	ఆకాశమూలీ	24
అగారితం	9	అర్పటం	35	ఆఘాతనమ్	44
అచిరాభా	13	అర్ధచంద్రం	24	ఆచామనకః	10
అచ్యుతః	3	అర్ధచోలకః	44	ఆదీలకమ్	24
అజగరః	36	అర్ధజాహ్నవీ	33	ఆత్మహోషః	18
అతిముక్తకః	39	అర్ధశఫరః	42	ఆదర్శః	49
అతిరోమశః	18	అలక్తకః	35	ఆదిమన్యవః	44
అద్రిః	3	అలర్కః	49	ఆనందపటః	7
అదీనవః	43	అలిః	48	అమణ్ణః	23
అధశ్చరః	10	అలింజరః	4	అమిషమ్	12
అధీరా	13	అవహోలికా	21	అష్టలోణికా	22
అనుతర్పణం	14	అవంతిసోమం	24	ఆరణిః	45
అనుపమా	32	అవ్యక్తనిస్సనః	28	ఆర్ధవస్త్రమ్	48
అన్యకారుకా	36	అశ్వవిక్రయా	45	ఆలస్యమ్	30

అలోకః	82	ఉత్కూటః	9	ఉః	
అనిష్టః	15	ఉత్తానమ్	43	ఉఃర్ధ్వాసితః	22
అశ్లేషభవః	8	ఉత్తానపాదజః	8	ఉఃర్మికా	38
అపాధపూర్వజః	7	ఉత్తుపః	32	ఋ	
అపాధభవః	8	ఉత్పాతమ్	47	ఋణమోక్షమ్	34
అసందీ	46	ఉత్పాదికా	23	ఋణమారణః	34
అసవః	37	ఉత్సాహః	36	ఏ	
అస్ఫాలం	35	ఉదన్తికా	31	ఏకాంగం	22
అహికః	8	ఉద్దేహికా	2	ఏకాంగః	8
ఇ		ఉద్ధసమ్	12	ఏణతిలకః	4
ఇంగలః	44	ఉద్ధారకంటకః	46	ఏలా	21
ఇంచాకః	42	ఉద్రః	17	ఓ	
ఇందిరా	50	ఉన్నతః	36	ఓకః	21
ఇందుః	4	ఉన్నత్తకా	23	ఓద్యోలిః	21
ఇంద్రగోపః	41	ఉపజిహ్వాకః	23	ఔ	
ఇంద్రజాలికః	33	ఉపధూపితః	9	ఔదుంబరం	23
ఇంద్రతూలమ్	6	ఉపనాహః	8	క	
ఇంద్రాగ్నిధూమః	15	ఉపపుష్పికా	30	కం	52
ఇంద్రాసనమ్	30	ఉపష్టవః	8	కంకః	41
ఇడిక్కః	18	ఉపయాచితకమ్	5	కంకత్రోటః	42
ఇత్కూటమ్	39	ఉపశ్రుతిః	5	కంటకః	20
ఇనః	3	ఉరణః	18	కంటీ	38
ఇర్వారుః	27	ఉరస్కూటమ్	11	కంఠీరవః	18
ఇర్వారుశుక్తికా	27	ఉరస్రాణమ్	44	కంధరా	38
ఇల్లశః	42	ఉర్వంగమ్	6	కంధరాకరః	11
ఈ		ఉల్కా	47	కః	52,52
ఈమా	34	ఉల్కాముఖీశ్వగాలీ	17	కకుమ్భః	14
ఈర్ష్యలుః	34	ఉల్మూకమ్	31	కవః	8
ఉ		ఉష్టః	18	కచమాలః	23
ఉచ్చలలాటికా	28	ఉష్ణవారణమ్	9	కజ్జలధ్వజః	6
ఉత్కూటం	35			కటకోలః	10

కటభంగః	9	కరీషాగ్నిః	44	కాకినీ	31
కటశర్కరాః	47	కర్మరం	37,46	కాకోచికః	41
కటాహః	9	కర్మరాక్షః	19	కాకోచీ	41
కటిశృంఖలా	50	కర్మరేటం	24	కాచనకా	12
కటుకః	40	కర్మసారం	46	కాచభాజనం	27
కరినికా	47	కర్మారుకః	39	కాదమ్బకః	12
కరోరం	46	కర్ణగూఢం	43	కాదమ్మినీ	16
కణా	31	కర్ణపాలీ	38	కామాలికా	14
కథకః	26	కర్ణమలం	43	కామిపిల్లికా	29
కదరః	45	కర్ణవంశః	28	కాయవలనం	16
కదలీ	22	కర్ణాంధూ	38	కారంధమీ	43
కదుంకతా	8	కర్ణికా	48	కారా	44
కనకపలం	42	కర్ణీ	6	కారోత్తరః	9
కన్యూషం	36	కర్ణిసుతః	7	కార్తకః	33
కపటః	34	కర్పటం	25	కాలగ్రన్థిః	7
కపిలః	17	కలంబుటం	13	కాలరాత్రిః	49
కపిలా	32	కలకంఠః	19	కాలాయసమ్	18
కబంధః	30	కలవిజ్ఞః	19	కాలికా	16,29
కమరం	30	కలశిః	46	కాలిజ్ఞః	39
కమణ్డలుః	14	కలాంబికా	37	కాలీ	16
కమ్బులః	34	కలాచికా	36	కాలీయం	22
కరంభకం	46	కలాఢీనః	19	కాలేయం	22
కరకః	23, 14	కల్యాణకంఠః	3	కావారం	22
కరధర్షణః	8	కల్యాణరత్నః	21	కావారీ	9
కరపత్రికా	24	కవయా	42	కావేరీ	33
కరపాత్రం	24	కవరకీ	46	కావ్యః	8
కరాణ్డణం	16	కషాయః	46	కాష్ఠతన్తుః	48
కరికవలః	42	కష్టస్థానమ్	27	కాష్ఠమరీ	28
కరికుసుంభః	10	కా		కాష్ఠమల్లః	46
కరిణీ	11	కాకమద్గుః	40	కాష్ఠలేఖకః	48
కరిబంధః	27	కాకమాచికా	40	కాసమర్దః	21

కాసర:	18	కుణవే	19	కృశరా	37
కాహల:	31	కుణ్డలీ	4	కృ	
కాహలీ	29	కుత్పణం	24	క్షప్తకీలా	38
కి		కుత్రం	50	క్ష	
కింశుక:	23	కుమారభృత్యా	7	కేతు:	8
కిరణమాలీ	3	కురంకుర:	41	కేసర:	40
కిలాట:	13	కురంబీ	16	కేసరీ	18
కిలాటీ	23	కురశ:	37	క్ష	
కిష్కచతుశ్చతం	44	కురుభిస్త:	42	కైరాత:	27
కిసలయం	20	కులకం	43	క్ష	
క్ష		కులహణ్డక:	45	కోమాసికా	27
క్షీకశాస్య:	12	కులాంకుర:	7	కోయష్టి:	40
కు		కులాల:	19	కోలనాసికా	50
కుంకుమం	22	కులుక్క:	47	కోలపుచ్చ:	41
కుంతలికా	8	కులుక్కగుంజా	47	కోలరాత్రి:	49
కుందమ:	18	కుశలప్రశ్న:	29	కోశకార:	48
కుంభ:	46	కుసీదం	37	కోశాజ్ఞం	39
కుంభి:	4	కుసుమాత్మకం	22	కోశీ	16
కుంభికా	24	కుసుమాల:	10	కౌ	
కుంభిల:	32	కుహన:	34	కౌముద:	38
కుంభీరమక్షికా	31	కుహకస్పర:	19	కౌముదీచార:	14
కుంభీనస:	4	కుహూముఖ:	19	కౌముదీవృక్ష:	14
కు:	52	కుహేళికా	15	కాశలికా	35
కుక్కుభ:	19	కూ		కౌస్తుభవక్షా:	3
కుకూలం	16	కూర్వాస:	44	క్ష	
కుక్కుట:	19	కూష్మాణ్డక:	21	క్ష్రకచచ్చద:	20
కుజంభల:	10	కృకణ:	36	క్ష్రకచపాద:	48
కుటలం	33	కృకవాకు:	19	క్ష్రకచపృష్టి	42
కుట్టార:	11	కృపాణక:	29	క్ష్రతుపశు:	11
కుట్టిర:	11	కృమి:	36	క్ష్రయారోహ:	16
కురిక:	33				

క్రవ్యం	12	ఖః	52	గండకూపః	11
క్రీ		ఖగః	3,12	గండీరః	39
క్రీడా	39	ఖగేశ్వరః	3	గందూపదీ	45
క్రూ		ఖజ్జనః	19	గందూషః	46
క్రూరలోచనః	3	ఖజ్జనతరం	10	గంత్రీరథః	32
క్రే		ఖజ్జలేఖః	19	గంథనకులః	18
క్రోడః	3	ఖట్వాంగీ	3	గంధపలాశికా	20
క్రోశతాలః	16	ఖడక్కికా	43	గంధర్వహస్తః	23
క్రోశధ్వనిః	16	ఖద్గటః	39	గంధశేఖరం	22
క్ష		ఖద్గపిఢానం	27	గంధసోమం	89
క్షః	56	ఖణ్డపాలః	29	గందాః	18
క్ష		ఖతమాలః	5	గః	52
క్షామః	27	ఖద్యోతం	17	గగనధ్వజః	5
క్షారం	17	ఖబాష్పః	15	గగనోత్సుకః	8
క్షారాచ్ఛం	12	ఖర్జురః	40	గర్గరీ	46
క్షారికా	31	ఖలేశః	42	గజధక్కా	45
క్షిః		ఖలేశయః	42	గజమండన	45
క్షితికణః	36	ఖనంచారిపురం	26	గజమాచలః	18
క్షి		ఖా		గణేశః	3
క్షిరకీటః	29	ఖాండికః	29	గదాగ్రజః	3
క్షు		ఖాజికః	32	గదీ	3
క్షుత్	31	ఖాతభూః	38	గభోలికః	29
క్షుద్రపత్రా	22	ఖాదుకః	49	గర్గాటః	41
క్షుద్రరసా	22	ఖేఖేరకః	24	గలమేఖలా	38
క్షుద్రామ్లా	22	ఖేటకం	33	గా	
క్షు		గ		గా	52
క్షౌమం	31	గం	52	గాంగేష్ఠీ	47
ఖ		గంగాచిల్లీ	18	గాంధారం	10
ఖం	52	గంజః	37	గి	
ఖంభేరీ	43	గండకుసుమం	35	గిరిసారం	13

	గీ	గోసందీ	41	ఘా	
గీతి:	39	గోబండీర:	18	ఘా	52
	గు	గోమం	50	ఘాణ్డిక:	3
గుంజా	31,32	గోమయచ్చత్రికా	6	ఘాతిపక్షీ	19
గుచ్చక:	30	గోరాటీ	18	ఘు	
గుడదారు:	21	గోలానం	6	ఘు:	52
గుడపప్పు:	21	గోస:	35	ఘుర్పురీ	45
గుణనీయ:	33	గోసర్గ:	35	ఘున్మణం	22
గుణభ్రంశ:	47	గౌ		ఘూ	
గులుంఛ:	30	గౌ	52	ఘూ:	52
	గృ	గౌ:	18	జ	
గృంజనం	15	గౌరవం	30	జ:	52
గృహకచ్చప:	26	గ్ర		చ	
గృహకపోతక:	19	గ్రహకల్లోల:	9	చంచా	44
గృహగోధా	41	గ్రహధార:	8	చంచుమత్	12
గృహతటీ	33	గ్రా		చందనద్దమ:	40
గృహనీడ:	19	గ్రామకూట:	28	చంద్రకీ	19
గృహపతి:	45	గ్రామమ్మగ:	17	చంద్రమౌళి:	3
గృహమణి:	6	గ్రామ్యమద్ధరికా	41	చంద్రశాలా	25
గృహవాటికా	37	గ్రాహ:	17	చ:	52
గృహవిత్త:	45	గ్రాహక:	19	చక్రముఖ:	18
గృహోష్ణం	24	గ్రీ		చక్రాంగమ్	9
గృహలికా	41	గ్రీష్మహాసం	6	చక్రీ	4
గృహశృ	26	గ్రీష్మాతిరీట:	20	చటుల్లోల:	49
	గై	గై		చతుష్పాణి:	3
గైరికం	34	గ్లో:	4,17	చపలా	13
	గో	ఘ		చపలాంగ:	17
గోకర్ణ:	4	ఘ:	52	చమస:	48
గోకిరాటికా	18	ఘటరాజ:	46	చరూరణ:	48
గోగ్రంథి:	37	ఘనవల్లికా	13	చర్యసంభవా	21
గోదుహం	39	ఘనోపల:	13	చరాపి	37

చవీనాహీ	9	చా	చా	జలజం	23
చషకమ్	14	చారః	10	జలజిహ్వః	17
చా		చ		జలడింభః	24
చాంగేరీ	22	చం	25	జలత్రా	9
చాంపేయః	40	చః	52	జలనకులః	17
చాటులోలః	49	చటాభా	13	జలష్లవః	17
చాటుక్తిః	32	చా		జలబీదాలః	17
చి		చాత్రగండః	48	జలబ్రహ్మీ	40
చింగటః	41	చాయాసుతః	3	జలమద్గుః	19
చిశా	28	చు		జలమసిః	5
చితిః	28	చురా	29	జలయస్త్రనికేతనమ్	15
చిత్తికా	50	జ		జలరంకః	40
చిత్రనేత్రా	19	జంగమకుటీ	9	జలరసం	17
చిత్రపాదా	19	జంఘాత్రాణం	44	జలలతా	45
చిత్రపృష్ఠః	19	జంబాలః	45	జలసరంటః	31
చిత్రఫలీ	41	జంబాలినీ	12	జలవల్కలం	24
చిత్రపూవః	48	జంబూలః	20	జలవృశ్చికం	42
చిత్రోక్తిః	49	జః	53	జలవృదః	42
చిపిటః	32	జటాజ్వాలః	6	జలసూకరః	17
చు		జతువుత్రకః	37	జలాంటకః	17
చుంచులికే	14	జలకంటకః	17,39	జలాండకం	41
చుంచుః	18	జలకపిః	17	జలాంబికా	9
చూ		జలకరంకః	23	జలాద్రః	43
చూర్ణఖండం	46	జలకల్కః	45	జలాష్టేలీ	9
చూల్లీ	35	జలకాంక్షీ	4	జా	
చు		జలకిరాటః	17	జాలికా	16,27
చైత్యం	44	జలకుక్కుటీ	18	జి	
చైత్యముఖః	14	జలకుక్కుభః	40	జిహ్వదరః	12
చైత్రః	6	జలకూపే	9	జిహ్వికా	28
చో		జలకీశః	22	జీ	
చోలకః	44	జలక్రీడా	24	జీవః	8

జీమూతకుటః	11	డమరుకం	47	తర్కుపీఠి	47
జ్ఞః		డి		తర్కులాసకః	47
జేంగటః	49	డింబం	21	తలకమ్	9
జ్ఞో		ధ		తలప్రహారః	37
జోంగం	22	ధః	53	తలాచీ	39
జ్ఞో		ధక్కా	16	తలినమ్	26,38
జ్ఞః	8	ణ		తలోదా	12
జ్ఞ్య		ణః	53	తా	
జ్యేష్ఠామూలీయః	7	త		తాంబూలదః	28
జ్యో		తః	53	తాంబూలరాగః	29
జ్యోతిర్భిజం	17	తక్రాటః	8	తామ్రకమ్	23
జ్యోతీరధః	8	తద్దినమ్	37	తామ్రకర్ణి	32
జ్వ		తనుత్రమ్	16	తామ్రకృమిః	41
జ్వరం	31	తనురసః	34	తారణిః	13
జ్వరాగ్నిః	44	తన్మనః	7	తార్జ్యః	31
జ్వలదంగారః	31	తమోనుత్	4	తాలమర్దలః	47
ర్ఘ		తమోమణిః	17	తాలావచరః	14
ర్ఘంపాళీ	19	తరంగిణీ	12	తి	
ర్ఘః	53	తరండా	13	తిక్తగుంజా	22
ర్ఘలజ్వులా	35	తరణిః	3,13	తిమిషః	27
ర్ఘల్లకంఠః	19	తరాలుః	31	తివ్యఫలా	20
ర్ఘల్లోలః	47	తరిః	13,31	తీ	
ర్ఘా		తరుణీ	29	తీక్ష్ణమ్	13,17
ర్ఘామకం	47	తరుతూలికా	41	తు	
ట		తరునఖః	20	తుంగః	21
టః	53	తరురాగం	20	తుంగీశః	3
ఠ		తరువారిః	29	తుంబీవుష్ణమ్	45
ఠః	53	తరుశాయీ	12	తుంబురీ	38
డ		తరుసారం	22	తుచ్ఛమ్	26
డః	53	తర్కుః	47	తుటుమః	48
డమరం	21	తర్కుటి	47	తురగబ్రహ్మచర్యకమ్	10

తులాధటః	31	త్వక్కుష్పమ్	34	దారుః	35
తుషోదకమ్	24	త్వగంకురః	34	దారుగర్భా	16
తూ		త్వచినుగన్ధా	21	దారుపుత్రికా	16
తూర్యగంజా	49	థ		ది	
తూలనాలికా	47	థః	54	దిక్మరీ	24
తూలికా	30	ద		దిగంబరః	24
తూపరరసః	46	దండపాలః	42	దినప్రణీః	3
తు		దండపాలకః	42	దినమణిః	3
తృణకేతుః	23	దండవాదీ	27	దిలీరకమ్	6
తృణతా	27	దంతః	37	దివాన్ధః	41
తృణపూలీ	44	దంతమలమ్	48	దివీ	23
తృణమణిః	48	దంతశాణమ్	37	దివ్యదోహదమ్	5
తృణషట్పదః	48	దంశకః	26	దీ	
తృణసారా	22	దంశనమ్	16	దీదిలిః	8
తృణహర్యమ్	50	దంష్ట్రీ	4	దీపవృక్షః	14
తృణాగ్నిః	44	దః	54	దీపశృంఖలా	26
తృప్తిః	31	దక్షః	19	దీపాలీ	26
తృష్ణా	27	దగ్ధిష్టికా	47	దీప్తిజిహ్వ	17
తో		దధిచారః	8	దీర్ఘకోషీ	23
తోయదిమ్భుః	13	దరిద్రః	43	దీర్ఘపుష్టః	4
తోరణమ్	38	దర్శటః	27	దీర్ఘమారుతః	4
త్రి		దర్శికరః	4	దు	
త్రికంటః	42	దర్శవిపత్	3	దుకూలమ్	31
త్రిణతా	27	దలసూచిః	20	దుగ్ధభాజనమ్	49
త్రిదశః	45	దశాకర్షీ	6	దుర్వామా	23
త్రిపతాకమ్	24	దశాలీ	21	దుర్విధః	43
త్రిపుటిఫలః	23	దశేన్ధనః	6	దుశ్వరః	24
త్రిపుండ్రకమ్	14	దా		దుహితా	49
త్రిపురదహనః	3	దాక్షాయణీపతిః	3	దృ	
త్వ		దామాంచలమ్	13	దృణః	48
త్వక్కుందురః	34	దారదః	12		

దృష్టరజాః	28	ద్వారటమ్	37	ధౌ	
దే		ద్వి		ధౌతబలీ	49
దేవకులమ్	44	ద్విపాయీ	4	ధౌతాంజలీ	49
దేవట్టి	18	ద్విముఖాహిః	36	ధ్రు	
దేవద్రోణీ	28	ద్విరసనః	4	ధ్రువః	8
దేవమణిః	25	ధ		ధ్వా	
దేవయాత్రా	28	ధం	54	ధ్వాంక్షపుష్టః	19
దేవలకః	33	ధః	54	ధ్వాంతోన్మేషం	17
దేవోధ్యానమ్	26	ధనపిశాచికా	27	న	
దై		ధనుః	27	నందీసరః	13
దైత్యపురోధాః	8	ధరాకదంబః	39	నః	53
దైవప్రశ్నమ్	5	ధర్మకైలః	38	నక్రః	17
దో		ధల్లలః	29	నక్రరాజః	17
దోర్గహః	27	ధాతువాదీ	43	నగ్నః	24
దోలా	47	ధాతుపలః	47	నగ్నాటకః	24
దోలికా	40	ధాత్రీ	20	నటః	33
దోషః	43	ధాన్యచమసః	32	నటాన్తికా	33
దోహదః	49	ధీ		నభశ్చరః	5
ద్ర		ధీః	54	నయః	37
ద్రగడః	49	ధీరా	14	నయపీఠీ	37
ద్రు		ధీలిఠీ	49	నలః	30
ద్రుణః	49	ధూ		నలపట్టికా	39
ద్రుణహః	27	ధూః	54	నల్వః	44
ద్రుమరః	20	ధూమః	23	నవకాలికా	39
ద్రో		ధూమమహిషీ	15	నవతికా	30
ద్రోణః	18	ధూమికా	15	నవయౌవనా	34
ద్రోణముఖమ్	25	ధూమోర్ధ్వాపతిః	13	నవారికా	34
ద్రోణీదలః	20	ధూమ్రశూకః	18	నవార్చిః	8
ద్వా		ధూర్తః	17	నవోధా	34
ద్వాదశార్చిః	8	ధే		నవోధావస్త్రం	7
		ధేనుకా	11	నా	

నాగకేసర:	40	నిమ్మట:	37,47	పక్షసున్ద:	21
నాగకేసరచూర్ణక:	10	నిష్ప్రవణి:	15	పక్షిసింహ:	3
నాగాశన:	3	నిష్ప్రవాణి:	15	పటలం:	33
నాగోదరమ్	44	నీ		పటహ:	16
నాటామ్ర:	27	నీప:	39	పట్టోలికా	38
నాడీచీరమ్	47	నీరస:	36	పణగ్రస్థి:	50
నారికేల:	21	నీరాఖు:	17	పణ్యాజిరమ్	16
నాలికా	7	నీలమణి:	3	పతంగ:	3
నాలిజంఘ:	18	నీలవసన:	3	పతద్రహ:	10
నాసికామలం	43	నీవ్రం	33	పత్తనమ్	31
ని		నే		పత్రకాహలా	46
నిచులక:	42	నేత్రపిండ:	18	పత్రణా	24
నిచోలక:	42	నా		పత్రపిశాచికా	25
నిదాఘకర:	3	నా:	13	పత్రవాహ:	12
నిధువనం	11	న్యా		పత్రశిరా	33
నిరాకృతి:	49	న్యాయసారిణీ	48	పత్రాంజనం	47
నిర్దండక:	24	ప		పత్రీ	12
నిర్బటం	16	పంకకీర:	18	పత్రోపస్కర:	21
నిర్హత:	47	పంకగడక:	42	పదాద్యవిత్	48
నిర్ఘ్రిణీ	12	పంకగ్రాహ:	41	పద్మబీజమ్	48
నిర్భర్తనం	35	పంకమండుక:	24	పద్మాక్షమ్	48
నిర్మలం	30	పంకశుక్తి:	23	పద్మీ	4
నిర్మల్యం	30	పంచరసా	20	పన్నధీ	16
నిర్వేష్టనం	47	పంచావటమ్	11	పన్యాట:	42
నిలింప:	45	పంచభద్ర:	25	పయోఘన:	13
నిశాకర:	19	పంచాంగుల:	23	పయోధర:	5
నిశాహ్వ:	20	పంచార్చి:	8	పరగ్రస్థి:	46
నిశ్చుక్కుణం	31	పంజికా	47	పరారు:	22
నిషధ:	6	పః	54	పరిఘ:	46
నిషాద:	6	పక్షజన్మా	3	పర్ణి	23
		పక్షద్వారం	43	పర్వన్తికా	47

పర్వాపధి:	46	పింజోలా	46	పూ	
పలలం	12,31	పిందార:	29	పూగపాత్రమ్	30
పలాగ్ని:	31	పిందీర:	36	పూరణపిండలీ	28
పల్యాట:	43	పిచ్చాన్ధన:	34	పూర్ణపాత్రమ్	5
పా		పితృవనమ్	28	పూర్ణానకమ్	5
పాంచజన్యధర:	3	పిశితం	12	పే	
పాంచాలీ	37	పిష్టవర్తి:	48	పేచకి:	4
పాంశుర:	26,29	పిష్టసారభమ్	22	పై	
పాంశుల:	26	పీ		పైశున్యం	34
పాంశుకులీ	26	పీఠసర్పి	29	పో	
పారహికా	31	పీతకావేరమ్	22	పోటా	28
పాణిగృహీతీ	31	పీలు:	4	పోత:	31
పాతంగి:	3	పు		పోతాచ్చాదనమ్	15
పాత్రపాల:	31	పుంజాతుక:	27	పోతాధానమ్	41
పాదరథీ	16	పుంరుష:	18	పు	
పాదవిరజా	16	పుటకినీ	36	పుశ్చిధాతర:	18
పాదాంగదీ	38	పుటీకా	21	పుశ్చిగర్భ:	3
పాదాలిందీ	13	పుటోటజమ్	9	ప్ర	
పానపాత్రమ్	14	పుటోదక:	21	ప్రకీర్ణకమ్	38
పారదమ్	34	పుణ్యశ్లోక:	30	ప్రకోష్ఠ:	36
పారావతీ	39	పున్నాగ:	40	ప్రచలాకీ	19
పారావార:	12	పురతదీ	36	ప్రణాలికా	27
పారిహార్య:	3	పురందరా	33	ప్రతిమాలా	4
పారీ	14	పురసంస్కార:	36	ప్రతిపత్తి:	16,30
పారీప్ర:	18	పురోదీ:	36	ప్రతికర్మ	38
పార్వటమ్	35	పుల్క:	6	ప్రతికూప:	38
పార్ష్విక:	10	పుష్కర:	4,40	ప్రతిమ:	45
పాలి:	28	పుష్కరిణీ	9	ప్రతీహార:	4
పాలికా	8	పుష్పఫల:	21	ప్రభాతమ్	35
పి		పుష్పశకటీ	49	ప్రవాళం	20
పింగళా	32	పుష్పికా	43	ప్రవేష్టమ్	7

ప్రసాధనమ్	38	ఫా	భా
ప్రసిద్ధః	50	ఫాల్గునానుజః	భార్యా
ప్రస్తారః	38	ఫే	మ
ప్రహర్షణః	8	ఫేనాగ్రం	మంక్షణం
ప్రహర్షిణీ	20	బ	మంచః
ప్రహిరంధూః	9	బందిచారః	మంజికా
ప్రహేటకమ	33	బ	మండః
ప్రా		బదరామలకం	మందపః
ప్రాకఫల్గునీభవః	8	బరందా	మండలః
ప్రాచీనామలకమ్	22	బర్హరం	మందలీ
ప్రాచీరం	21	బర్హరీ	మండా
ప్రాతరాశః	21	బర్హరీకం	మంతుః
ప్రాభృతకమ్	35	బహురోమా	మంత్రగండకః
ప్రారబ్ధిః	27	బా	మందః
ప్రావృషేణ్యః	21	బాలావాహ్య	మందాః
ప్రాసాదః	44	బాల్వంగిః	మందాక్షః
ప్రాసాదకుక్కుటః	19	బీ	మందామణిః
ప్రే		బీజమాతృకా	మంధజమ్
ప్రేంఖః	47	బీజోదకం	మంభః
ప్రేంఖా	48	బు	మః
ప్రో		బుక్కారః	మకరః
ప్రోంఠః	10	బుద్భుదం	మక్షః
ప్ర		బుద్భుదః	మక్షికా
ప్ర		బృ	మఘాభవః
ప్రవః	6,33	బృహత్కాశం	మట్టకమ్
ప్ర		బృహత్పాటలిః	మణీచకః
ప్ర		బ్ర	మత్స్యరంకః
ప్రః	54	బ్రహ్మవాదః	మత్స్యరాజః
ప్రణాభరః	4	బ్రహ్మోంగభూః	మదనీ
ప్రరువకం	30	బ్రా	మదనోత్సవః
ప్రలక్	41	బ్రా	మదామూతః
ప్రలేలాంకుః	27	బ్రాహ్మీ	మదోత్కటః
			మద్గురః

మధుకంఠః	19	మహిషవాహనః	13	మూ	
మధుక్షీరః	40	మహీప్రాచీరమ్	12	మూర్ధకర్పరీ	9
మధుతృణమ్	21	మా		మూలకః	22
మధుద్రుమః	21	మా	55	మూలదేవః	7
మధుపుష్పః	2	మాంసమ్	12	మూలభద్రః	7
మధుకః	21	మాః	4	మృ	
మన్మథం	5	మాచలః	32	మృగనాభిః	22
మయటః	49	మాధిః	33	మృగమదః	22
మయూరచటకః	19	మాణిమంధం	12	మృగవధాజీవః	6
మరుండః	28	మాధ్వీ	14	మృగేంద్రచటకః	19
మరుద్వాహః	23	మానగ్రంధిః	37	మృణాలినీ	36
మరుద్వజః	6	మాయుః	31	మృతకాంతకః	17
మర్మరః	28	మారకః	19	మృత్ఫలీ	33
మలకారికా	35	మారీచః	11	మృత్యుఫలా	22
మల్లయాత్రా	35	మార్గధేనుః	44	మృత్యుబీజః	23
మసారః	31	మార్జితా	43	మృదుపుష్టః	20
మసిః	47	మార్దంగమ్	31	మే	
మసిధానీ	11	మాలయమ్	22	మేఘకపః	13
మసిప్రసూః	11	మాలవీ	35	మేఘాస్థి	13
మసిమణిః	11,47	మాల్గవీ	7	మేనాదః	18
మసురః	29	మానః	7	మేన్దః	30
మసూరః	29,40	మాసమానః	7	మేరుః	6
మహత్తరః	28	మి		మేలా	11,47
మహాకచ్చ	12	మిరామయః	31	మేలానందః	47
మహాకందః	22	ము		మో	
మహాఘోషః	16	ముకురః	49	మోగః	31
మహానాదః	31	ముఖంపచః	9	మౌ	
మహామదః	4	ముఖఘంటా	39	మౌద్గలిః	18
మహామృగః	4	ముఖపూరణః	46	మే	
మహారసః	21	ముద్గరమ్	37	మేచ్చాస్యం	23
మహాశల్కః	41	ముస్తః	40	మేచ్చితః	48

య		రక్తాక్ష:	18	రు:	55
యః	55	రక్తోపలమ్	34	రుచకమ్	17,34
యజ్ఞస్థానమ్	27	రజనీజలమ్	15	రే	
యజ్ఞవాటీ	27	రణరంకః	45	రేణుః	23
యథాతథా	44	రతిలక్షమ్	11	రేరిహాణః	3
యథార్థమ్	44	రథ్యా	26	రో	
యమః	13	రసకేసరమ్	2	రోచనికా	29
యవఫలః	39	రసనామలమ్	42	రోమగుచ్ఛః	38
యష్టిః	24	రసాలా	43	రోమశః	18,29
యా		రసూనః	50	రోహిణః	40
యాచనకః	9	రసోనిః	45	రోహిణీశః	4
యాజకగజః	11	రా		రోహితః	41
యాజ్యయానమ్	35	రాంకిలః	20	ర్య	
యామకినీ	30	రాకా	28	ర్యక్కా	48
యామిస్త్రీ	3	రాజకసేధుః	40	ల	
యు		రాజతిమిషః	40	లంఘనమ్	45
యుగాంసకః	7	రాజపటోలకః	22	లంపాపటహః	16
యో		రాజభట్టికా	18	లంభా	38
యోగనాలికః	41	రాజమాషః	40	లః	55
యోగితః	49	రాజశఫరః	42	లక్ష్మణా	41
యోజనమ్	44	రాజశృంగః	41	లక్ష్మీః	50
ర		రాజసర్షపః	40	లగ్నకః	34
రంగమాతా	49	రాజహస్తీ	11	లఘుఖట్వికా	46
రంద్రబ్రుః	48	రాజా	4	లఘుగర్గః	42
రంభా	22	రాజాలుకః	22	లతామ్బుజమ్	45
రః	55	రాత్రిమణిః	3	లతాయానకం	20
రక్తమ్	22,23	రాసః	39	లతారసనః	4
రక్తచూర్ణమ్	10	రాహూత్పృష్ఠః	50	లవణం	17,40
రక్తపారదమ్	34	రు		లసా	20
రక్తవాలకమ్	10	రుండమ్	30	లా	
రక్తశాసనమ్	38			లాక్షా	49

లాక్షావృక్షః	23	వనదః	5	వా	
లాజిః	32	వనవాసః	21	వాగులికః	28
లావణ్యమ్	40	వనాఖుః	41	వాచనకం	33
లావుకీ	47	వనాలికా	20	వాతికహారః	12
లాసకమ్	35	వనీపకః	9	వాచికం	36
లు		వరకం	15	వాజీ	11
లుంటికా	48	వరచందనం	27	వాటశృంఖలా	38
లే		వరణః	18	వాణవారః	44
లేఖః	21	వరవత్సలా	5	వాతతూలం	6
లేఖినీ	47	వరాహః	18	వాతపుత్రః	30
లోపాసికా	38	వరాహకాలీ	20	వాతాశ్వుః	35
లోస్త్రమ్	35	వరోలః	48	వాతలిః	41
లోహికా	45	వర్ణతూలికా	47	వాయుసీ	40
వ		వర్ణదూతః	12	వాయుకేతుః	35
వంచకః	17	వర్ణోటజః	9	వాయుదారః	5
వందనా	29	వర్తికా	41	వారకం	27
వందిపారః	28	వర్తులా	47	వారసుందరీ	31
వందీ	46	వర్ణమానం	37	వారాసనం	47
వంశకం	22	వర్ణమానః	23	వారివాలకం	39
వంశకఫం	6	వర్షాంగః	7	వార్భటః	17,31
వకచించికా	41	వర్షాంతకః	7	వాలమాయజః	6
వకాచీ	41	వలక్షగుః	3	వాలకాగడః	48
వజ్రకం	49	వల్యా	20	వాలోపరీతం	11
వజ్రవల్లీ	20	వల్లభపాలకః	25	వాసగృహం	30
వటః	23	వశా	11	వాసితా	11
వటకః	45	వశారోహం	6	వాస్పదనం	47
వధస్థానం	44	వసుదీకః	9	వి	
వధుదీ	32	వసునందనః	33	విః	55
వధూదీ	32	వస్మరాటికా	29	విగణనం	34
వనచ్ఛాగః	18	వస్త్రకుట్టిమం	15	విజయకుంజరః	35
వనతిక్తః	20	వహలం	31	విజయమర్దలః	16

విటధరీ	30	వీచీ	45	వ్యాత్యుడై:	24
విటస్సారికా	18	వీణానుబంధః	8	వ్యాధః	6
విదారుః	48	వీధీ	33	వ్యో	
విద్ధః	45	వీరణం	39	వ్యోమధూమః	5
విద్ధపర్మటీ	22	వీరతరః	12	వ్యోమముద్గరః	47
విద్యా	43	వీరభద్రః	89	వ్ర	
విద్రవః	21	వృ		వ్రణః	34
విధానం	42	వృకః	17	వ	
వినికృతం	46	వృత్తపుష్పః	21	శంకః	17
వినిముఖం	44	వృద్ధసూత్రకం	6	శంకితః	27
విస్తృతస్త్రః	38	వృశ్చికః	48	శంకుః	3
విపారః	12	వృషభగతిః	3	శంకుతరుః	40
వియన్మణిః	3	వృషాంకః	3	శంపా	3
విరజా	20	వృషాకపిః	35	శంబూకః	24
విరహితం	46	వృషాయణః	19	శః	56
విరోచనః	3	వృషావారః	18	శకులః	42
విరోమణిహ్వః	4	వృష్టిభూః	33	శకునిపా	28
విస్తృతద్రుః	49	వృ		శకృతీటః	36
విశ్వకా	18	వేణుః	39	శతరామా	3
విశారదః	50	వేదిః	42	శతపత్రః	19
విషధరః	4	వేరకం	22	శనిః	3
విషనాశనః	20	వేషణః	21	శఫరః	41
విషమనయనః	3	వై		శబ్దవతీ	24
విషశృంగీ	48	వైదూర్యమణిః	6	శయాలుః	17
విషాయుధః	4	వైనతేయః	3	శయ్యా	32, 38
విషాస్యః	4	వైభ్రాజం	26	శవయానం	6
విష్ణులింగీ	41	వైశాఖః	8	శశకః	41
విస్మయః	33	వృ		శస్తకం	13
విహంగికః	36	వృస్తారః	7	శా	
వీ		వృ		శాఖానగరం	23
వీక్షావహ్నిః	33	వృ		శాలః	40

శాలభంజీ	16	శూకాపూట్టః	48	శ్వ	
శాలజిరః	37	శూద్రశాసనమ్	38	శ్వశురః	45
శాలామృగః	17	శూనా	28	శ్వసనాశనః	4
శాలిశృంఖలా	37	శూర్పశ్రుతిః	4	శ్వే	
శాలూరః	33	శూలీ	3	శ్వేతకోలికః	41
శాల్మలీ	3	శృ		ష	
శాసనమ్	38	శృంఖలః	17	షః	56
శి		శృంగారః	45	షో	
శిఖారుః	14	శృంగాటః	38	షోడశార్చిః	8
శిఖీధ్వజః	23	శృంగీకనకం	11	స	
శిఖీ	35	శృంగాలికా	21	సః	56
శితికంఠః	3	శై		సంఘర్షః	46
శితోత్పలం	39	శైవలం	22	సందేశోక్తిః	36
శివీరథః	35	శైవాళినీ	12	సంధిజీవకః	10
శిరస్త్రం	16	శో		సంధిహారః	32
శిరీషః	26	శోషితక్షీరపిండః	13	సంధ్యాబలిః	15
శిలీన్ద్రకం	6	శ్ర		సంపుటః	29
శివా	20,38	శ్రలిష్ఠాజః	8	సంపత్	7
శిశుమారః	17	శ్రా		సకృతం	38
శీ		శ్రామః	7	సతీః	23
శీర్షకం	16	శ్రీః		సప్తార్చిః	3
శీర్షణ్యం	16	శ్రీః	50	సభావః	31
శీర్షరక్షం	16	శ్రీఖండం	22	సమంతః	39
శు		శ్రీగ్రహః	28	సమః	44
శుక్తం	24	శ్రీవృక్షకః	25	సమకోలః	4
శునీ	38	శ్రు		సమాః	7
శుక్రదంతీ	32	శ్రుంఢిః	45	సముద్గః	29
శుల్పం	23	శ్రుతశ్రవ్యోనుజః	3	సముద్రగా	12
శుష్మా	35	శ్రుతాదానమ్	49	సముద్రగృహం	15
శూ				సముద్రసవనీతః	4
శూకరతరుః	20				

సయోజనం	11	సిద్ధజలం	24	సో	
సరకం	37	సిప్రః	34	సోమాలః	26
సరఘా	22	సు		సౌ	
సరజం	13	సుఖాశః	40	సౌధం	26
సరమా	38	సుధా	29	సౌధికః	33
సర్వవేశీ	33	సుధాంగః	3	సౌమేధికః	35
సహస్రవీర్యా	20	సుపర్వా	23	సౌవార్చలః	34
సహోటజః	9	సుభీరవః	23	సౌహిత్యం	31
సా		సురభిః	28	స్మ	
సా	56	సురలా	33	స్మంధచాపః	36
సాధుధీః	45	సువసన్తకః	25	స్మంధఫలః	21
సామజః	4	సూ		స్మంధవాహః	17
సామీచీ	29	సూచికాముఖం	23	స్మంధాగ్నిః	44
సాముద్రికః	13	సూచిపుష్పః	20	స్మ	
సారికా	19	సూచిరోమా	18	స్తేనః	27
సారిణి	26	సూతకం	34	స్త్రో	
సాశూకః	34	సూత్రం	37	స్త్రాసం	30
సి		సూత్రకోణం	47	స్థ	
సింఘాణం	27,43	సూత్రతంతుః	36,37	స్థంఢిలసితకం	42
సిందూరం	10,38	సూత్రలా	47	స్థపుటః	26
సింధురః	4	సూత్రవీణా	47	స్థా	
సింధూపలం	12	సూత్రాలీ	38	స్థాణుః	3
సింహనాదకః	48	సూర్యావర్తః	2	స్థాసకః	86
సింహవిక్రాంతః	11	స్మ		స్థూ	
సితమాషః	40	స్మణి	45	స్థూలకాష్టాగ్నిః	44
సితాంకః	42	సే		స్థూలనాసికః	18
సితాగ్రః	20	సేటుః	27	స్నే	
సితాపాంగః	19	సేతుః	28	స్నేహశః	6
సితాభ్రం	22	సేనా	32	ప్ర	
సితాలికా	23	సై		ప్పర్థా	46
సిద్ధః	35	సైరిభః	18		

స్ఫు		హయచ్చటా	29	హిండిప్రియతమః	3
స్ఫుటిః	27	హయస్పన్ధః	29	హిందోలః	40
ప్ర		హరిః	4	హింసాలుకః	49
ప్రవదంగః	50	హరిణహృదయః	36	హిః	56
స్వ		హరిమన్ధః	39	హిమర్షుంటిః	15
స్వచ్ఛటిః	45	హరివాహనః	3	హిమవాన్	6
స్వస్తిముఖః	12	హలాపుష్పం	23	హిలమోచీ	40
స్వదోషాచ్ఛాదనం	35	హలిప్రియః	21	హా	
స్వభావః	31	హల్లిషకం	11	హాలహాలీ	39.
స్వర్భానుః	9	హస్తపుచ్ఛః	36	హే	
స్వా		హస్తిదంతకః	22	హేమకూటః	6
స్వాగతం	29	హస్తిపంకః	30	హేరంభః	18
స్వామిజనకః	45	హస్తిశుండి	20	హేలాపుకః	45
స్వే		హా		హేలిః	3
స్వేదః	34	హాపుత్రీ	18	హై	
హ		హాఘికా	30	హైయంగవీనం	13
హంమన్ధః	39	హోరిద్రః	21	హ్రీ	
హంసకః	38	హాలా	14	హ్రీబేరం	39
హః	56	హి		హ్లా	
హట్టః	16	హింగులమ్	34	హ్లాదినీ	13
హట్టి	36				